Zimmerwald

O. GUSTAVSON: I socialiseringsfrågan
JULIUS HEVESI: Arbetets sociala kategorier
C. N. CARLESON: Ett tröttkört parlament
Litteratur och revolution
A. BOGDANOV: Vetenskapen och arbetarklassen
Bokrecensioner, tidskriftsrevy m. m.

NUMMER 7 · 1921 · FRAMS FÖRLAG

Pris 1 kr.

Zimmerwald

I SOCIALISERINGSFRÅGAN

Av O. GUSTAVSON

Tillbaka till "gamla goda tiden".
Förenta Staternas armé av arbetslösa utökad till 5 millioner.
(Teckning av Boardman Robinson, Liberator.)

I. Socialiseringens teoretiska och praktiska möjlighet.

1. Vad menas med socialisering?

Socialisering är i dag som är ett ord som så att säga ligger i luften. Det är ständigt med vid diskussionerna, det stirrar en ofta till mötes från tidningars och tidskrifters innehållsförteckningar. Vad är då innebörden i detta allra modernaste lösenord? Ja, därom är man ingalunda ense. Vitt skilda uppfattningar täckes av detsamma. Somliga menar att socialisering föreligger när staten köper ett industriföretag eller ett transportmedel eller när

en kooperativ förening köper t ex. ett bageri. Andra åter är av den meningen att socialisering har vi först när den totala industrin övergår till samhällsegendom och de arbetande var på sin ort leder produktionen.

För att få en smula reda i detta virrvarr torde det vara lämpligt att helt se bort från det rena, det borgerliga förstatligandet, sådant det är exemplifierat i postens, i telefonens, i järnvägarnas läggande under borgarnas klasstat. I enlighet härmed är det således ingen socialisering alls utan ett borgerligt förstatligande, när staten köper ett eller flera företag.

Efter denna begränsning återstår så att bestämma socialiseringen. Tre olika bemärkelser torde härvid böra hållas i sär. Låt oss beteckna dessa olika bemärkelser med resp. socialisering I, socialisering II och socialisering III och se till vad deras huvudsakliga innebörd är. Socialisering I är vad man ända till på de sista åren menade med socialisering, d. v. s. en process, som sedan långa tider och alltjämt försiggår inom det kapitalistiska samhället, en process, som resulterar i att produktionsmedlen användes gemensamt av stora (från deras ägande uteslutna) arbetarmassor ifrån att ursprungligen ha använts individuellt av sina ägare, som alltså med andra ord resulterar i att produkionen utföres socialt i stora företag, och vidare i att ett starkt ömesidigt beroende mellan de olika industrierna uppstår.

Socialisering II är till skillnad från socialisering I en medveten, till viss begränsad tid knuten, handling — kapitalisternas "utkastande". Under det att socialisering I är liktydig med social evolution så är socialisering II liktydig med social revolution. Den betyder att de bestående egendomsförhållandena upphäves, att alla produktionsmedel göres till gemensam egendom, varav följer att de produkter, som alstras genom dessa produktionsmedels begagnande, stannar kvar hos och fördelas bland de producerande. Samtidigt betyder den att bestämmanderätten över produktionen helt överflyttas från den handfull som nu äger den utan att arbeta till den stora producerande gemenskapen. Därmed betyder den ett bortskaffande av de hinder, som står i vägen för den sociala evolutionen, som står i vägen för "produktionskrafternas fulla utveckling" och för deras tillvaratagande till förmån för alla arbetande och naturligtvis även ett bortskaffande av allt det statsbråte som tjänar till att stödja dessa hinder. I enlighet härmed är det falskt att skilja mellan

den sociala och den politiska revolutionen såtillvida att den förra tar i anspråk en lång epok och den senare sker på ett ögonblick. Denna skillnad existerar inte. Förhållandena är vad den behövliga tiden beträffar fullkomligt likartade. En social revolution kan lika väl som en politisk "prickas för i almanackan". Båda har samma förutsättningar för sitt inträde och förlopp. En politisk institution (monark, herrehus, domstol etc.) sopas bort av en politisk revolution, när och därför att den undergrävts av den politiska evolutionen, blivit funktionslös, förlorat sitt stöd hos större eller mindre befolkningslager. På samma sätt sopas en social institution (kapitalisterna i egenskap av kapitalister) bort av en social revolution, därför att den undergrävts av den sociala evolutionen, därför att den förlorat sin samhällsnyttiga funktion och sitt stöd hos en större eller mindre del av befolkningen.

Socialisering III är ett tillstånd, ett nytt produktions- och distributionssätt, som träder i stället för det kapitalistiska. (Uttrycket socialisering användes här om ett tillstånd, trots att det är språkligt oegentligt, dels därför att det är förenligt med språkbruket och dels därför att likformighet därigenom vinnes. Riktigare vore eljest att använda uttrycket socialiserat samhälle.) Den betyder produktionens och distributionens planmässiga skötande i hela samhällets intresse i och genom de arbetandes egna, speciella, ändamålsenliga organ. Denna definition förefaller åtskilligt vag, men kommer kanske att framstå tydligare i belysning av den följande framställningen.

Vad som här ovan sagts kan kort uttryckas i följande formel: Socialisering III (tillståndet) uppnås genom socialisering II (handlingen) på grundval av socialiering I (processen).

Med detta är naturligtvis inte sagt att socialisering III, tillståndet, det socialiserade samhället, omedelbart efter den sociala revolutionen i angiven mening är ett oföränderligt, ett fullkomligt. Självklart försiggår inom detsamma, liksom inom det kapitalistiska, en process, en social evolution (så mycket snabbare som hindren för densamma överändakastats), en utveckling till allt bättre förhållanden. Även här är det överensstämmelse mellan social och politisk revolution (resp. evolution).

Av vad som redan framställts framgår att socialisering II, socialiseringen såsom en handling, för att göra skäl för namnet måte vara grundlig och allomfattande, måste företas över hela

linjen i ett sammanhang, inte styckevis, inte "successivt", heller inte med ersättning, enär en sådan skulle innebära kapitalismens fortbestånd.

2. Successiv eller helsocialisering?

Mot en dylik verklig och inte bara namnsocialisering spjärnar emellertid inte bara borgarna utan också reformsocialisterna. Och varför spjärnar dessa senare emot? Jo, säger man (Möller, Bauer m. fl.), det ekonomiska livet är så känsligt, så ömtåligt, så komplicerat att man vid dess omläggning måste vara försiktig, måste gå fram steg för steg. Iakttar man inte dylika försiktighetsåtgärder, går man fram bryskt och ovarsamt, går man till en oerhörd villervalla, därmed en väldig minskning i produktionen eller kanske rent av stopp i densamma. Och, fortsätter man, en socialisering med sådana följder har inte något som helst existensberättigande. Skall socialiseringen ha existensberättigande så måste den leda till ökat välstånd för massan, d. v. s. till ökad produktion, enär en bättre fördelning inte skulle åstadkomma något nämnvärt. Men till ökad produktion leder socialiseringen blott om den sker under fredliga former. Förutsättningen för att socialiseringen skall kunna ske fredligt är emellertid att den företas successivt. Alltså bör den företas successivt. Men även om detta ensamt tillräckliga skäl för den successiva socialiseringen inte funnes så vore den ändå att förorda och detta av det skälet att industrin inte är i lika grad mogen för socialisering över hela linjen.

Den följande framställningen avser att besvara frågan, huruvida detta resonnemang är hållbart, vilket det obestridligen vid första påseendet synes vara. Det ovan framställda resonnemanget är gemensamt för Gustav Möller och Otto Bauer. Emellertid skiljer sig deras resp. recept för det praktiska genomförandet ganska betydligt från varandra, varför de här granskas var för sig.

Vi börjar alltså med Möllers "socialisering", sådan han framställt den i sina i tryck utgivna föredrag (dels i "Tiden", dels i en broschyr: "Socialiseringsproblemen"). Det i "Tiden" återgivna är det inledningsföredrag, som han höll å Skand. arbetarkongressen i Köpenhamn i början av förra året, där han vill göra gällande att hans (och reformsocialisternas överhuvud) recept är det enda användbara, att döma av följande passus: "Det är självfallet

det ännu finnes många dunkla punkter i dessa stora problem om industriell demokrati och socialisering, som återstår att uppklara, men vi har dock kommit så långt att vi kan se lösningarna, att vi vet vilka vägar vi skall gå. Och därom skall vi undervisa arbetarklassen."*

Vilka är då dessa "lösningar", dessa "vägar", som det här talas om? Jo, en ny expropriationslag, som "träder i verksamhet", ifall kapitalisterna inte godvilligt avstår från sin egendom mot den "rimliga" ersättning som fastställes av en "befullmäktigad domstol". Ett sådant förfaringssätt medger att "socialiseringen" kan ske "utan lagbrott" under "lätta och smidiga former". Och på vad sätt skall den "rimliga" ersättningen utbetalas? Jo, de kapitalister, som överlämnar till samhället, erhåller räntebärande obligationer såsom vederlag. Utsugningen upphäves alltså inte omedelbart — det erkänner också Möller — genom denna socialisering, ett upphävande, som kan påbörjas först när "socialiseringen" helt eller i det närmaste genomförts.

Alltså först när alla produktionsmedel så småningom överlämnats av privatkapitalisterna till staten mot obligationer, så börjar utplånandet av kapitalisternas tillgodohavanden hos staten, utplånandet alltså av obligationerna och därmed av utsugningen, ett utplånande, som liksom den förutgående "socialiseringen" sker successivt.

Den socialisering, som Möller här förordar, nämligen att staten köper litet då och då av privatkapitalisterna, skiljer sig inte från det borgerliga förstatligandet, åtminstone inte mycket. Och vad är det för glädje med ett dylikt förstatligande? Utsugningen består (blir möjligen något litet mindre), kapitalisterna fortsätter att inhåva arbetsfri inkomst, arbetarna exploateras såsom tillförene. Vad har det i grund och botten för betydelse att den ena profittiteln, den ena anvisningen på utsugningsrätt, ersättes med den andra, att obligationen träder i stället för aktien? Visserligen skall ju utsugningen omsider bortelimineras, men det dröjer säkerligen en evärdelig tid, innan en dylik bortelimination kan påbörjas, om "socialiseringen" skall gå i Möllers reformtempo.

Det är ängslan för en strid med kapitalisterna som dikterar Möllers försiktighet, en ängslan som vi har ett utmärkt prov på

* Tiden n:r 3 1920.

i hans ställningstagande till banksocialiseringen. Han framhåller att de socialiserade bankerna måste ge kredit åt de privata företagarna på samma sätt som pritvatbankerna nu gör. "Indrager vi denna kredit, skall hela den borgerliga pressen — ty vi tänker ju icke på att undertrycka den kapitalistiska pressen — snart skria att nu ödelägger de socialistiska bankerna den och den industrin, arbetarna blir arbetslösa, det vill säga att de socialiserade bankerna skall göras ansvariga för varje ekonomisk katastrof inom den kapitalistiska industrin. Vi bör noga betänka, om det i verkligheten är önskvärt att skapa möjlighet för våra motståndare till en dylik agitation."*

Emellertid är inte bara ängslan utmärkande för Möller i det här spörsmålet utan också inkonsekvens. På samma sida i ifrågavarande broschyr som ovan citerade passus har han nämligen en annan, som är absolut oförenlig med denna. Den lyder: "När vi får i våra händer landets råvarukällor och den energi varöver landet råder, har vi praktiskt taget makten över det ekonomiska livet i Sverge — — —." Inkonsekvensen faller genast i ögonen, men skall ändå här närmare påvisas. Skall det ena yttrandet stå oförändrat så måste det andra ändras och v. versa. Tänker vi oss att det senare lämnas oförändrat så är det nödvändigt att det förra för att bli förenligt med detsamma ändras till att lyda: Om vi övertar bankerna och därmed kommer i den ställningen att vi kan reglera krediten, så bestämmer vi praktiskt taget över det ekonomiska livet i Sverge. Tänker vi oss å andra sidan att det förra lämnas oförändrat så måste det senare för att bli förenligt med detsamma ändras till att lyda som följer: Övertar vi råvaruföretagen, så måste vi fördela råvarorna på samma sätt som de privata råvaruföretagen nu gör, ty om vi stänger av råvarutilldelningen till vissa kapitalister, så kommer hela den borgerliga pressen att skria att nu ödelägger de socialiserade råvaruföretagen den och den industrin, arbetarna blir arbetslösa etc. Därför bör vi betänka oss noga.

Mot detta sista kan ju invändas att den sammansättning, som Möller vill ge åt de socialiserade råvaruföretagens styrelse borgar för att de kommer att skötas på ett sådant sätt att den borgerliga pressen saknar anledning att skria. Den sammansättning, han förordar, ser ut som följer: I det socialiserade råvaru-

* Socialiseringsproblemen. Tidens förlag 1920.

företaget sammanträder en församling, som motsvarar bolagsstämman i det privatkapitalistiska bolaget. I denna församling har tre intressegrupper representanter, nämligen stat, konsumenter samt arbetare och anställda. Möller överlämnar åt socialiseringsnämnden att bestämma proportionen mellan dessa tre intressegrupper, men man får väl anta att han tänker sig att de är representerade med ungefär en tredjedel vardera. Det är ju den proportion, som eljes alltjämt förordas av reformisterna i tal och skrift, som bl. a. förordas av t. ex. Otto Bauer. Och det är väl knappast tänkbart att Möller är mera "samhällsomstörtande" i det stycket än denna sin förebild, då eljes motsatsen är fallet.

Med en dylik sammansättning av styrelsen kommer kapitalisterna att få en stark majoritet i de socialiserade råvaruföretagen, alldenstund statsrepresentanterna är både arbetare och borgerliga (ungefär hälften vardera), konsumenterna alla är kapitalister (eftersom det gäller råvaruföretag) och de anställda väl i de flesta fall kommer att ställa sig på kapitalisternas sida. En utmärkt socialisering alltså! De kapitalister, som "exproprierats", fortsätter att utsuga arbetarna i de socialiserade företagen på grund av sina obligationer och sedan bestämmer de andra kapitalisterna, de alltså som inte exproprierats, i styrelsen för dessa företag och utsuger också då naturligtvis.

Den antagna invändningen var alltså berättigad. Vi har sett av resonnemanget här ovan, att man inte behöver befara att borgarna väsnas, ifall råvarudriften socialiseras. Men att medge detta är inte detsamma som att medge inkonsekvensens obefintlighet. Varför kan det inte ordnas på samma sätt inom den socialiserade banken, varför kan inte en på likartat sätt sammansatt församling ställas att leda densamma? En församling, som består av statsrepresentanter, konsumenter (kredittagare—kapitalister) och bankanställda, upprättas alltså. Det är ju socialisering i Möllers anda, kapitalisterna bestämmer såsom tillförene, det behöver inte bli något "skri" i den borgerliga pressen, allt är skön harmoni.

Nå, men om socialiseringsnämnden — något som man väl inte behöver befara — bestämmer en sådan proportion, att arbetarna får majoritet i råvaruföretagen, då blir det väl ändå "vi", som bestämmer över råvarufördelningen och därmed över hela det ekonomiska livet? Detta är ingalunda säkert. Det kan hända att kapitalisterna genom ett eller annat trick får över en del av "oss"

på sin sida, därigenom säkerställer sin majoritet och driver igenom sin vilja, att kapitalisterna alltså bibringar en del den uppfattningen att deras förslag är det bästa för alla parter. Eller låt oss anta att alla "vi" är på det klara med att vårt förslag jämfört med kapitalisternas är det bästa både ur vår egen och ur hela samhällets synpunkt. Det kan ändå hända att kapitalisterna får igenom sin vilja därigenom att de av "oss" som delar Möllers ängslan faller till föga för att undvika skriet i den borgerliga pressen.

Hur man än vrider och vänder sig, vad det än gäller, banker eller råvaruföretag och inom dessa arbetarmajoriteter eller -minoriteter, alltjämt består samma dilemma: antingen socialiserar man kapitalisterna till behag och då blir det självfallet intet motstånd men heller ingen socialisering i verklig mening, eller också socialiserar man till arbetarnas och hela samhällets förmån och då kommer motståndet från kapitalisterna, då kommer skriet i borgarpressen, ifall den inte behandlas på ett lämpligt sätt.

3. Ersättning eller icke ersättning?

Expropriation utan ersättning avvisas av reformsocialisterna inte bara därför att den utlöser ett frenetiskt motstånd hos kapitalistklassen utan också därför att den är ur alla synpunkter orättvis. Och det måste erkännas, att detta senare är ur deras synpunkt på socialiseringen fullt riktigt. Den ersättningslösa expropriationen är helt visst orättvis, i fall socialiseringen företas successivt. Det är självfallet orättvist, det är godtyckligt att ta ifrån vissa kategorier av kapitalister och lämna andra i okvald besittning av vad de äger, vilket ju en successiv socialisering utan ersättning skulle komma att innebära. Men påvisar man detta så påvisar man samtidigt att argumentet mot icke-ersättning gäller endast under viss förutsättning, under den förutsättningen nämligen att socialiseringen är successiv. Emellertid finns det ett argument för ersättning, som även helsocialiseringens förespråkare kan godta, åtminstone till dels. Och detta är det argument som går ut på att det skulle vara orättvist att ta ifrån personer det som de sparat genom hårt arbete och uppoffringar av alla slag. Detta argument kan man inte avvisa. Det äger sin riktighet. Och kunde det individuella fall, där egendomen är resultatet av dylikt hårt arbete och dylik sparsamhet, uppdagas och behjärtas så vore detta att rekommendera.

Men detta går väl näppeligen. Nu kan det naturligtvis och med rätta invändas att man kan helt bortse från dessa fall därför att de är så få. Men argumentet består även om fallen är få. Möjligen kan man bryta udden av detsamma genom att föreslå att en årsränta utdelas till de personer, beträffande vilka det kan påvisas att deras egendom till en del resulterat på nyss angivet sätt. Denna årsränta bör emellertid då inte stå i proportion till värdet av den egendom som överlämnas utan i stället utgöra en viss procent av en genomsnittlig arbetsinkomst, varigenom undvikes att en arbetsför person kan helt leva på arbetsfri inkomst. I regel är emellertid ersättningen inte rättvis utan i stället orättvis. Och skulle man vara rättvis så skulle man kräva inte bara att kapitalisterna överlämnar den egendom som de förvärvat utan arbete ersättningslöst, utan också att de ersätter den summa, som de haft att leva på och som resulterat ur andras arbete. Så rättvis att han kräver något dylikt är väl emellertid knappast någon. Det framgår alltså av detta resonnemang — och att det är riktigt kan väl åtminstone inte en socialist bestrida — att man inte går för långt utan tvärtom, då man kräver att kapitalisterna i regel skall överlämna till samhället utan vederlag.

Gustav Möllers ställning till ersättningsspörsmålet har förut berörts och det kan vara tillräckligt. Vi övergår därför nu till att ge en liten kort framställning av Otto Bauers syn på samma spörsmål. Denne hävdar liksom den förre att socialiseringen bör vara successiv och ske mot ersättning, men intar en avvikande ståndpunkt så tillvida att han förordar att ersättningen sker på hela kapitalistklassens bekostnad, vilket han anser innebära att den inte drabbar arbetarna och därför gott kan accepteras av dessa. Och på vad sätt blir det en ersättning på kapitalisternas bekostnad? Jo, därigenom att dessa pålägges en stark progressiv skatt, som användes till att ersätta de kapitalister, som exproprieras. Denna skatt blir vad Österrike vidkommer synnerligen hög, därför att den tjänar inte bara här angivet syfte, utan också till att betala krigsgälden. (Bauer beräknar skatten till i genomsnitt $^4/_9$ av kapitalisternas inkomster). Då är frågan: Kommer kapitalisterna att godvilligt betala en för dem så kännbar skatt? Ja, kanske kommer de att göra det, men då blott under den förutsättningen att de kan skaffa sig kompensation för densamma, att de med andra ord kan välta över den på andra. Men alldenstund dessa andra inte kan vara några andra än arbetarna

så blir det ändå trots allt ersättning på arbetarnas bekostnad. Om vi emellertid antar att de inte har möjlighet att välta över skatten så uppstår den situationen att de saboterar, då det gäller att betala densamma och, om de då tvingas därtill av staten, gör väpnat motstånd. Men i så fall förfelas ju det syfte — den fredliga socialiseringen — som man avsåg att uppnå genom att gå successivt fram och genom att ge ersättning. Alltså: antingen blir det trots successiviteten (såsom Bauer förmenar) en verklig socialisering med ersättning på kapitalisternas bekostnad och då lämnar den inte garantier för att i motsats till helsocialiseringen bli fredlig eller också blir den fredlig och då är det ingen verklig socialisering, ingen socialisering med ersättning på kapitalisternas bekostnad, alldenstund fredligheten är betingad av att de kunnat skaffa sig kompensation för den skatt, som bildat ersättningssumman.

Om alltså kapitalisternas väpnade aktion är den mest sannolika följden av att de tvingas att sammanskjuta ifrågavarande ersättningssumma, så är dock även andra följder tänkbara. Kapitalisterna resonnerar t. ex. ungefär så här: När vi brandskattas så som sker, så får vi inte "normal" vinst och då är det ingenting som sporrar, ingenting som uppmuntrar oss, då är det ingen idé att vi riskerar våra pengar i de privata företagen utan det är bättre vi överlämnar våra företag till staten mot ersättning, mot obligationer, som har den fördelen, att de är säkra. Och så handlar de i enlighet med detta sitt resonnemang, ställer vederbörande (Bauer m fl.) inför att antingen överta det hela eller också upphäva den extra skatten. Och vilket de än väljer, så går de emot sina egna förutsättningar. Väljer de det förra så har de därmed förnekat vad de nu framställer såsom en sanning, höjd över allt tvivel, nämligen att socialiseringen måste vara successiv, alldenstund industrin och arbetarna inte är mogna samtidigt över hela linjen, och väljer de det senare, så har de därmed lämnat kravet på att ersättningen skall ske på kapitalisternas bekostnad.

Man kan också tänka sig den möjligheten — om den än inte är vidare sannolik — att kapitalisterna finner sig i att betala skatten, de välter inte över den omedelbart genom att höja varupriserna, framställa sämre varor o. d., de skaffar sig inte på detta sätt omedelbart kompensation utan i stället medelbart genom att efter hand pressa arbetarna mera på så sätt att de upprättar in-

dustrikombinationer, bildar trustsammanslutningar etc., vilket i och för sig har sina fördelar, som dock här bortskymmes, därför att det innebär att den "industriella reservarmén" ökas och kapitalisterna därför får möjlighet att hålla lönerna nere, helst som anhängarna till den här ifrågavarande socialiseringsmetoden är motståndare till tidsenliga, slagkraftiga klasskampsorganisationer och nöjer sig med de gamla förtorkade skråorganisationerna med tillsättning av något slags mos som benämnes industriell demokrati. Det blir alltså heller inte i detta fall i realiteten någon ersättning på kapitalisternas bekostnad.

Såsom framhölls så har den första möjligheten största sannolikheten för sig att bli verklighet. Därmed är sagt att Bauers recept, om det skall ha någon verkan, inte blir smärtfritt. Genom dess begagnande undvikes alltså inte den hårda kampen utan inträder i socialiseringens första stadium, d. v. s. när första stycket tas. Inträffar det att kapitalisterna omsider övervinnes i denna första kamp så inträder samma situation igen när nästa stycke skall tas. I sället för fred blir det ett långvarigt krigstillstånd i och med den successiva socialismen. (Alltjämt förutsatt att det är en verklig socialisering.) Därför kan man säga att helsocialiseringen bland andra har även den förtjänsten att den ställer i utsikt snabbare inträdande fredliga förhållanden. Ställd inför detta argument kan naturligvis en anhängare av Bauers metod parera det genom att hävda att den skarpa konflikten med kapitalisterna kan undvikas om man tar ytterst litet i sänder. Gör man detta så blir det endast en liten ersättningssumma att fördela på kapitalistklassen, den drabbas inte kännbart härav och gör följaktligen inte väpnat motstånd, socialiseringen blir fredlig fastän den sker på kapitalisternas bekostnad. Ja, det må vara riktigt att en dylik socialisering inte utlöser väpnat motstånd från kapitalisternas sida men därmed är inte givet att den är ett osvikligt medel mot inbördeskriget. Tvärtom är den ägnad att framkalla detta, därför att den driver ut den del av arbetarklassen som lider mest under det vrånga kapitalistiska systemet i hänsynslös aktion, vilket innebär inbördeskriget inom arbetarklassen, alldenstund den mera reformistiska delen ställer sig emot den revolutionära för att "rädda demokratin". Och i en sådan situation kan inte successivisterna två sina händer, alldenstund det är just deras hänsynsfulla politik gentemot kapitalisterna, som föranlett densamma.

Men låt oss trots allt anta att det går efter Bauers schema, att den ena industrigrenen övertas i ett visst moment, den andra några år senare o. s. v., låt oss alltså anta att det går successivt och mönstergillt. Är det ändå inte i varje fall troligt att det blir en enastående rovdrift inom den gren, där kapitalisterna vet att snart smäller det, att de kommer att resonnera liksom spekulerande företags grundare: "Efter oss kommer syndafloden".

4. Utlöser helsocialiseringen de intellektuellas obstruktion?

Vad som i det föregående anförts talar till förmån för en helsocialisering utan ersättning. Återstår nu att se om reformsocialisternas sista och huvudsakliga argument kan bringa vågen att slå över till förmån för deras successiva socialisering, det argument nämligen, som säger att helsocialiseringen är omöjlig, därför att den nödvändigt leder till att statsämbetsmännen, de ekonomiska ledarna och teknikerna gör obstruktion, undanhåller det nya samhället sina tjänster. Och utan dessa med bildning och erfarenhet utrustade kategoriers medarbete är samhällslivets funktion otänkbar. De är absolut oumbärliga. Så lyder argumentet. Det gäller nu att undersöka dess halt. Är det för det första riktigt att alla dessa tre kategorier är oumbärliga och är det för det andra oomtvistligt att de kommer att göra obstruktion över lag? För att börja med statsämbetsmännen så är de inte alls oumbärliga. Det finns intet behov alls av dem i det socialiserade samhället, alldenstund intet förvaltnings- och domstolsjuristeri där existerar. Det har nämligen försvunnit med borgarstaten. Då det skulle föra för långt att tillfyllest dryfta detta problem nöjer jag mig med denna antydning. Så kommer vi till de ekonomiska ledarna — affärsledarna. Är dessa oumbärliga? Berättigad att svara nekande på den frågan är man, om man kan påvisa att den funktion, som de utövar i det kapitalistiska samhället är överflödig i det socialiserade.

Vilken är den funktion, vilken är den uppgift som den ekonomiska ledaren har att utföra? Jo, därför att produktionen nu sker för marknaden, därför att efterfrågan och vinstmöjligheterna är det bestämmande så har han att uppamma efterfrågan, att se till att den producerade varan är av en sådan beskaffenhet att den väcker efterfrågan, att den tränger ut en konkurrents, att hitta på trics, som suggerar folk till att tro att hans vara är

bättre än alla andras och vidare att utröna den efterfrågandes betalningsförmåga och betalningsvillighet. Han har att bearbeta människorna, att begagna sig i synnerhet av deras sämre sidor, vidare att passa på att kasta ut en vara till en viss plats just i det ögonblick, då det finns uppsugningsbetingelser för densamma. Han har att se till att han köper och säljer i det gynnsammaste ögonblicket, d. v. s. se till att han köper billigt och säljer dyrt. Han har med få ord uttryckt att utnyttja allt och alla så att det blir vinst och stor vinst. Det är alltså ingen så särdeles lätt uppgift, som det här är fråga om. Det kräves både särskilda anlag och erfarenhet för att nå ett ur angiven synpunkt gott resultat. I det socialiserade samhället produceras det emellertid i ett annat syfte, där produceras det inte för marknaden utan för att fylla ett konstaterat nyttigt och nödigt behov. Det vill med andra ord säga att spekulationen är bannlyst, varför det inte behövs spekulanter, personer, som är hemmastadda i de spekulativa finesserna, d. v. s. ekonomiska ledare.

Men om det inte behövs ekonomiska ledare i den gängse bemärkelsen så behövs det däremot ekonomiska experter, organisatörer, tekniker. Det tekniska tränger ut det ekonomiskt-spekulativa. Det gäller att utfinna de bästa medlen och metoderna, genom vilka behoven kan fyllas. Det tekniska konstruktions- och experimentarbetet blir av större vikt än i det nuvarande samhället och därför behövs teknikerna. Men finns det någon rimlig anledning varför dessa skulle neka att göra tjänst? Deras löner är för närvarande inte så synnerligen höga och de skulle därför inte behöva sänkas. Snarare än sänkning borde väl höjning komma ifråga. (Nog vore det väl mera att rekommendera att höja teknikernas löner än att ge dagdrivande kapitalister ersättning.) Och det är givet att teknikern lika gärna tjänar ett socialiserat samhälle som han tjänar kapitalisterna, något som medges av psykoteknikern H. Münsterberg, som i "Psykologi och näringsliv" hävdar att teknikern inte sätter i fråga huruvida ett mål är riktigt eller inte, huruvida det är kapitalisten eller lönearbetarna, som satt upp detsamma. För honom gäller det blott att finna ut de bästa medlen för realiserandet av ett visst givet mål. Teknikern är varken frihandlare eller tullvän, varken antisocialist eller socialist, varken kapitalisternas eller arbetarnas representant. Detta omdöme torde vara fullt riktigt och står ingalunda i strid med det faktum att teknikern under nuvarande

förhållanden vanligen är kapitalisternas redskap. Upphör emellertid kapitalisterna att existera såsom kapitalister så kommer det att falla sig lätt för teknikern att övergå till att tjäna samhället såsom ett helt. Om alltså "handens" arbetare inte är räddhågade och ängsliga och vacklande, om de förvärvar sig makt och medvetande om sin makt, omändrar sina fackorganisationer till ändamålsenliga produktionsorgan, gör sig reda för och uppdrar klara linjer för den socialiserade driften så att de kan gå fram beslutsamt, så kommer säkerligen de "hjärnans" arbetare som inte redan dessförinnan gått över till "handens" att i socialiseringsögonblicket ställa sig till förfogande.

Vid successiv socialisering är faran för obstruktion större och inte mindre, såvida det är en verklig socialisering, såvida den verkligen drabbar kapitalisterna. Vid en sådan socialiserings start är det nämligen kapitalisterna som bestämmer inom största delen av industrin. Dessa är angelägna om att påvisa socialiseringens omöjlighet, söker därför hindra den socialiserade industrins fungerande, dels genom att själva obstruera, dels genom att begagna sig av teknikerna i den socialiserade industrin såsom redskap för obstruktion.

Vi ser alltså att Möllers "lösningar" inte är så förträffliga, att hans "vägar" inte är så framkomliga, som han vill göra gällande. (Och med Bauers förhåller det sig på samma sätt.) Därför bör M:s yttrande på kongressen i Köpenhamn ändras till att lyda: Självfallet är det ännu en hel del dunkla punkter i problemet socialisering men vi har dock kommit så långt att vi kan se att den successiva socialiseringen, om den ska bli något mera än en socialisering endast till namnet, erbjuder oändligt mycket större svårigheter än helsocialiseringen. Därför bör vi "undervisa arbetarklassen" om att den bör bereda sig på denna senare.

ARBETETS SOCIALA KATEGORIER

Av JULIUS HEVESI

I.

När proletariatet kom till makten, upprullades genom frågan om de tillverkade produkternas fördelning med särskild skärpa och aktualitet också frågan om det "andliga" arbetets värdesättande, d. v. s. värdesättandet av de arbetskrafter som utför det s. k. andliga arbetet. "Envar må arbeta efter sin förmåga" — det är det krav vi vill realisera i produktionen, och "envar får sin andel av de tillverkade produkterna alltefter det arbete han utfört". Detta är under nuvarande övergångstid* fördelningens grundprincip, d. v. s. den proletära diktaturen söker förverkliga denna princip. Ty först på en högre mänsklig moralnivå kan den i kommunismens anda uppfostrade nya generationen tänka på förverkligandet av den kommunistiska fördelningsprincipen, enligt vilken envar blir delaktig av den sociala produktionens alster inte enligt sin arbetsprodukt utan efter sina behov. Den proletära diktaturens hushållningsprincip fordrar av envar, att han arbetar, att envar utför nyttigt arbete, och eftersträvar ju — då varje privilegium, som kunde helt eller delvis befria människor från arbetet, upphört — att låta envar utföra en viss

---

* Denna uppsats skrevs under proletärdiktaturens dagar i Ungern, då problemet med de s. k. intellektuella redan i första början av övergång till en kollektiv hushållning uppträdde med handgripligaste aktualitet. D. v. s. frågan: hur ska på mest rationella sätt, i enlighet med vederbörandes faktiska (objektivt) sociala betydelse, de s. k. intelligensarbetarna infogas i en proletärstats politiska och ekonomiska struktur, då den politiska makten egentligen ligger i händerna på de s. k. fysiska arbetarnas massor?

Problemet krävde av oss en omedelbar praktisk lösning, och det var för att underlätta denna jag skrev följande artikel, en liten detalj blott av mitt arbete "Vetenskap, teknik och social revolution", vilket jag på grund av personliga omständigheter tyvärr ännu ej kunnat fullborda. Dock är den här givna sociologiska analysen av det mänskliga arbetet alldeles oberoende av den ungerska proletärdiktaturens lokala frågor, och jag tror att den kan bli en nyttig vägvisare för den proletära rörelsen i vilket land som helst ifråga om taktiken gentemot de "intellektuella" lagren och för dessa lagers vinnande för den revolutionära rörelsen.

J. H.

lika kvantitet arbete (som skyldighetsarbete). Värdesättningen av det presterade arbetet uppnås approximativt på så sätt, att för denna i arbetstid mätta lika kvantitet arbete betalas olika arbetslöner, nämligen i förhållande till värdet av de olika arbetsprestationerna (kategorierna: de oskolade, de skolade, kvalificerade arbetarna, ämbetsmännen o. s. v.).

Den allmänna och i huvudsak lika — eller åtminstone med alla medel till jämlikhet tenderande — arbetsplikten hade fört frågan om olika slags arbetens jämförlighet till omedelbar aktualitet. Särskilt frågan om det s. k. andliga arbetets värdesättande i förhållande till kroppsarbetet. På denna punkt — det andliga och kroppsarbetets ekvivalens (likvärdighet) — förekom de häftigaste debatter, framkallade av kroppsarbetarnas rättmätiga fordran, att de intellektuella arbetarna i sitt kvalitativt icke lika arbete kvantitativt borde prestera detsamma som de, och av deras önskan att det för de intellektuella arbetarna skulle stipuleras samma arbetstid och samma lönegrader (alltefter skolning) som för kroppsarbetarna. De förra åter hävdade, att det andliga arbetet omöjligt kunde mätas efter samma mått som kroppsarbetet och vägrade att godkänna särskilt det nämnda kravet på samma arbetstid som kroppsarbetarna. Då man nu vid jämförelsen mellan de olika arbetena saknar en objektiv basis, är en verklig överenskommelse mellan dessa uppfattningar knappast möjlig. Detta kom också skarpt till uttryck däri, att, när nyligen folkhushållningsrådets utskott tillsatte en kommission för utredandet av det inbördes förhållandet mellan de intellektuellas och kroppsarbetarnas arbetsförhållanden, den av bägge slagen arbetare bestående kommissionen konstaterade, att "motsatserna här vore så stora", att en överenskommelse vore omöjlig och frågan endast kunde lösas med maktspråk.

Det är fullt begripligt, att kommissionen inte kunde enas, liksom också att ingen strid, som vill fastställa ett visst kvantitativt värdeförhållande mellan kropps- och intelligensarbetarnas arbetsprestationer, kan ge något verkligt resultat. Dessa konflikter börjar nämligen redan från första början med ett stort metodiskt fel, som a priori gör ett resultat omöjligt. Ty det var inte den "så stora motsatsen", som gjorde, att exempelvis den nämnda kommissionen ej kunde bli enig beträffande det fysiska och det andliga arbetet, utan just b r i s t e n p å e n e g e n t l i g m o t s ä t t n i n g, d. v. s. en tillräcklig väsensskillnad mel-

"Affär är affär."
Amerikanska kapitalet vill göra affärer med Sovjet-Ryssland.
(Liberator.)

lan det kroppsarbete och det andliga arbete som skulle jämföras. Första villkoret för en kvantitativ jämförelse mellan olika slag av arbete är nämligen att konstatera, vari dessa slag av arbete skiljer sig från varann, vilka de egenskaper är som finnes i den ena arbetskategorien och saknas i den andra samt alltså skiljer bägge åt. Men det "fysiska" och "andliga" kan inte bilda grundvalen för en klassificering av arbetarna, ty varje arbete — särskilt om vi inskränker oss till sådana arbeten som förekommer i produktionsprocessen och därför har en omedelbar ekonomisk betydelse (som målmedveten verksamhet hos människan) — är utan undantag "fysiskt" och "andligt" på samma gång. Det finns intet "fysiskt" arbete som inte också fordrar en viss andlig ansträngning, och det finns intet "andligt" arbete som inte också förorsakar fysisk trötthet. "Utom de arbetande organens ansträngning kräves den målmedvetna vilja, som yttrar sig som uppmärksamhet, under hela arbetstiden och det så mycket mer ju mindre arbetet genom sitt eget innehåll och sättet för dess utövande rycker arbetaren med sig, ju mindre han därför njuter det som sina egna kropps- och själskrafters lek." (Marx, Das Kapital I, s. 140.)

Kroppsarbetaren, som (med största uppmärksamhet) riktar de knappast några milligram tunga trådarna i glödlampan, presterar kanske större andlig ansträngning och arbetar kanske fysiskt också mindre än den "intellektuelle" arbetare, som har att notera och summera hur många trådar de enskilda arbetarna på detta sätt inmonterar i lamporna. Utan tvivel är skillnaden mellan den förres, "kroppsarbetarens", och den senares, den "intellektuelle" arbetarens, arbete mindre än skillnaden mellan en smeds och en snickares arbete, fastän dessa båda två är "kroppsarbetare". Så är alltså arbetets (och här inskränker jag mig tills vidare till det i produktionsprocessen förekommande arbetet) indelning i "fysiskt" och "andligt" absolut inte ägnat att väsentligen skilja de enskilda arbetarna från varann, genom skarpa gränser så avskilja dem, att man på detta sätt skulle kunna undersöka de olika mänskliga arbetena ur synpunkten av samhällelig värdesättning.

Om jag vill konstatera åtskillnaden i näringsvärde mellan olika frukter, så skulle det inte falla mig in att undersöka blandade marmelader, som produceras i obekanta blandningsproportioner av dessa frukter, ty på så vis kunde jag inte alls skapa

mig något begrepp om de enskilda frukternas näringsvärde. Likaså måste vi, om vi vill avgränsa de olika slagen av mänskligt arbete och jämföra deras värde, framför allt vända oss bort från den marmelad som "begreppen" "fysiskt" och "andligt" arbete bildar och söka en grundval för de enskilda arbetenas särskiljande, medels vilken dessa kan skiljas lika skarpt och precist karaktäriserande som man skiljer ett äpple från ett päron.

II.

Marx med sitt exakta, disciplinerade sätt att analysera förfaller inte till detta metod-fel; visserligen bekymrar han sig också föga om de arbeten, som man mestadels benämner "andliga". Han känner endast "enkelt" och "komplicerat", "högre" arbete. "Komplicerat arbete gäller endast som potentierat eller snarare multiplicerat enkelt arbete, så att ett litet kvantum komplicerat arbete är lika med en större kvantitet enkelt arbete" (Das Kapital I, sid. 11.)

Hur mera komplicerat arbete omvärderas i enkelt arbete, undersöker Marx inte vidare. "Att denna reduktion ständigt utövas visar p r a k t i k e n. En vara må vara produkten av det mest komplicerade arbete, dess värde jämställer den med produkten av ett enkelt arbete och representerar därför självt endast ett bestämt kvantum enkelt arbete. De olika proportioner, vari olika arbetslag reduceras till enkelt arbete som sin måttenhet, fastställes genom en samhällelig process bakom producenternas ryggar och förefaller dem därför traditionellt given." (Das Kapital I, sid. 11.)

Här behöver noggrannare preciseras vad Marx påstår om förhållandet mellan enkelt och komplicerat arbete, ty åberopandet på Marx brukar i debatter om det "fysiska" och "andliga" arbetets värdeförhållanden förorsaka lika stora fel som själva det ovan konstaterade metod-felet. Marx inskränkte sig nämligen blott till undersökningen (eller rättare endast till det sakliga konstaterandet) av huru det kapitalistiska samhället utför denna omvärdering. Hans konstateranden kan alltså ingalunda gälla, d. v. s. vara avgörande, när vi oberoende av de i den kapitalistiska produktionen utbildade lagarna från ett kommunistiskt eller till kommunismen i övergång statt samhälles ståndpunkt vill fastställa detta värdeförhållande. Mycket riktig var denna

Marx' iakttagelse ifråga om det kapitalistiska samhällets produktion, vari han (utan att ingå på en omedelbar specifikation) pekar på vilken grundvalen för denna samhälleliga process är, som "bakom producenternas ryggar" jämställer det mera komplicerade arbetet med en viss kvantitet enkelt arbete:

"Det arbete, som gäller såsom högre, mer komplicerat arbete gentemot det samhälleliga genomsnittsarbetet, är yttringen av en arbetskraft, vari ingår högre bildningskostnader, vilkas produktion kostar mer arbetstid och därför har ett högre värde än den enkla arbetskraften. Är värdet av denna kraft högre, så yttrar det sig därför också i högre arbete och förkroppsligar sig därför under samma tidrymder i relativt högre värden." (Das Kapital I, sid. 116.)

Djupare går Marx inte in på undersökningen av omvärderingsprocessen utan åberopar sig blott upprepade gånger på praktiken som bevis för att denna värderingsprocess faktiskt försiggår i det kapitalistiska samhället. "När yrkesnationalekonomer opponerar sig mot detta 'egenmäktiga' påstående, så kan det förklaras med att de inte ser skogen för bara träd. Vad som förefaller dem som teoretisk förkonstling, är helt enkelt ett förfarande som dag efter dag upprepas i alla världsdelar. Allting, värdet av de mest olikartade varor, uttryckes utan undantag i pängar, d. v. s. genom en viss kvantitet guld eller silver. Redan därigenom reduceras de genom detta värde representerade olika arbetsslagen i olika förhållanden till bestämda kvantiteter av ett enda arbetsslag, till en arbetskvantitet som producerar guld eller silver."

Marx åtskiljer egentligen inte alls det enklare och det högre arbetet efter de olika arbetsslagens differenser utan fastmer såsom konstaterande av faktum, att det kapitalistiska samhället uppskattar vissa arbeten högre än enkelt socialt genomsnittsarbete. Inte heller med detta med komplicerade, högre arbete förstod Marx det som benämnes "andligt" arbete. Det ser man inte bara därav, att han, när han anför exempel på enkelt och högre, mer komplicerat arbete, aldrig jämför en daglönares arbete med en ämbetsmans utan "fysiskt" arbete av olika finhet (exempelvis en murares med en guldsmeds); han säger också tydligt och klart, att han bestämmer de olika arbetskategorierna uteslutande efter deras olika värdering i den kapitalistiska ordningen. "Tillfälliga omständigheter spelar därvid en så stor roll, att samma ar-

betsslag byter plats. Där exempelvis arbetarklassens fysiska substans är försvagad och relativt utmattad som i alla länder med utvecklad kapitalistisk produktion, placerar sig i allmänhet grovarbeten, som fordrar mycken muskelkraft, högre än mycket finare arbeten, som sjunker ned till en enkel arbetsnivå, såsom exempel en murares arbete står mycket högre i England än en damastvävares. Å andra sidan figurerar en fustian cutters (speciell bomullsarbetares, "bomullssammetklippares") arbete, ehuru det kostar stor kroppslig ansträngning och dessutom är mycket hälsoskadligt, som 'enkelt' arbete." (Das Kapital I, sid. 160.)

De "marxister", som helt enkelt ser frågan om "fysiskt" och "andligt" arbete löst med vad Marx yttrar om förhållandet mellan det enkla och det mera sammansatta, mera komplicerade arbetet, åberopar sig alldeles falskt på Marx. Detta åberopande måste vi avstå från, när vi vill lösa den givna uppgiften, liksom överhuvud de förvirrade begreppen "fysiskt" och "andligt" arbete måste uteslutas ur undersökningen.

III.

I det följande utgår jag från påståendet, att vi i denna vår undersökning kan nå ett också praktiskt värderbart resultat endast på de villkor, att vi i vår strävan fastställer, exakt bestämmer och från varann skiljer de olika arbetskategorierna, icke analyserar *arbetsprocessen själv*, vilken alltid är en blandning av fysisk och andlig ansträngning, utan undersöker de *arbetsresultat*, de olika arbetena frambringar. Från ståndpunkten av social värdesättning är det fullkomligt likgiltigt, enligt vilken metod den kemiska analysen av ett ämne utföres, om en kemiker med större skicklighet får fram resultatet med mindre möda eller om en annan med mera besvär, kanske enligt en mer komplicerad metod får fram *samma* resultat. Likaså är det från denna ståndpunkt exempelvis likgiltigt, om en svarvare med mindre möda och större skicklighet än en annan får fram en viss lika kvantitet pr timme. Lyckas det att fastställa arbetsresultatens olika karaktärskategorier, så har därigenom samtidigt också skapats en indelning av arbetarna själva, genom vilken dessa kan åtskiljas skarpt och bekvämt från varann och vilken som verklig differens mellan arbeten av olika slag kan ligga till grund för en undersökning,

som uppställt som sitt mål värdesättandet av olika arbeten och bestämmandet av deras inbördes värdeförhållande.

Om vi behåller i ögonsikte detta praktiska mål, kan vi indela de mänskliga arbetena i följande huvudkategorier:

1. Arbeten vars resultat kan ernås endast genom (kvalitativt och kvantitativt) återupprepande av samma arbete. Exempelvis: när en som bär säckar utför ett visst arbete med att bära en säck upp i andra våningen, så måste han för att avleverera ännu en säck i samma våning upprepa samma arbete. Eller om den förut nämnde arbetaren i glödlampfabriken inmonterar tråden i 100 glödlampor (alldeles likgiltigt vad däri ligger för fysiskt eller psykiskt arbete), så måste han, för att få 200 lampor monterade, utföra samma arbetskvantitet två gånger. Om en bokhållare skriver ned 1,000 tal och adderar dem och därunder utför ett bestämt arbete, så måste han, för att 2,000 tal ska bli nedskrivna och adderade, göra detta arbete ännu en gång. Eller: om en bokhållare med ett visst arbete bokför 100 genomsnittsposter, så fordas för bokförandet av nya 100 dylika genomsnittsposter samma arbete ännu en gång. Om vi för att karaktärisera detta arbete ytterligare tillfogar dess substituerbarhet — d. v. s. att en säckbärare med bibehållande av samma arbetsresultat kan substitueras — ersättas — med en annan säckbärare, en genomsnittsbokhållare med bibehållande av samma arbetsresultat likaså med en annan och att — i största allmänhet taget — varje människa lämpar sig lika bra till bokhållare som till säckbärare eller lampmontör, d. v. s. att i dessa arbeten den sociala substituerbarheten förefinnes i bredaste allmänhet — ja, då har vi på detta sätt vunnit en noggrant karaktäriserbar och från varje annat arbete åtskiljbar sluten arbetskategori. Dessa arbeten, som karaktäriseras av den allmänna sociala substituerbarheten, arbetsresultatets och arbetskvantitetens jämnmått (vilket också kan uttryckas så: att det förnyade uppnåendet av arbetsresultatet fordrar arbetets återupprepande), låt oss, för att skilja dessa arbeten från övriga arbetskategorier, kalla dem "enkelt socialt arbete".

2. En annan kategori av arbete utgör de arbeten, som visserligen för arbetsresultatets förnyade uppnående fordrar ett förnyat upprepande av arbetet självt, men där dock den sociala substituerbarheten inte är allmän, d. v. s. förefinnes antingen inte

alls eller endast i mycket ringa mån. Ett sådant arbete är exempelvis en särskilt skicklig operatörs eller en konstnärs över medelmåttet eller en särskilt duglig skräddares, en d:o ortopedisk skomakares, eventuellt en fabriksskorstensmurares eller ock en framstående guldsmeds. I dessa fall fordras för arbetsresultatets återupprepande ett upprepande av arbetet självt, men den sociala substituerbarheten ifråga om de enskilda individuella prestationerna förefinnes icke, åtminstone ej en hundraprocentig substituerbarhet, sådan som vi vid karaktäriseringen av den första arbetskategorien kallade allmän social substituerbarhet. De, som presterar ett dylikt arbete, står i viss mån som monopolinnehavare gentemot samhällets övriga invånare, och vid deras arbetes värdesättande spelar inte bara efterfrågan efter detta utan också den i förhållande till genomsnittet mycket mindre substituerbarhetskoefficienten en roll. Denna arbetskategori, där stegring eller upprepning av arbetsresultatet kan uppnås endast genom en motsvarande stegring eller upprepning av arbetet självt, men som i större eller mindre betydande mån saknar den allmänna sociala substituerbarheten, kallar vi efter dess monopolistiska karaktär "m o n o s o c i a l t" a r b e t e.*

3. Tredje kategorien — och den kvalitativt viktigaste ur samhällsintressenas synpunkt — är de arbeten där d e t e n g å n g g e n o m e t t v i s s t a r b e t e u p p n å d d a r e s u l t a t e t antingen a l l d e l e s u t a n n y t t a r b e t e eller g e n o m e t t o p r o p o r t i o n e r l i g t m y c k e t m i n d r e a r b e t e k a n u p p r e p a s e l l e r m å n g f a l d i g a s. Resultatet av det arbete, som i en maskinfabrik frambragte en konstruktionsnyhet ifråga om ett förfarande eller en maskin, är möjligt att upprepa u t a n v i d a r e d y l i k t a r b e t e, när och så ofta man vill. De arbeten, vars resultat exempelvis är en förnyelse i bokhållningstekniken, en ny pedagogisk metod eller en förbättring i redan kända metoder, är alla sådana arbeten, vars resultat så ofta man vill, utan förnyat arbete, kan upprepas eller användas, d. v. s. det är onödigt att alla (hela samhället), som vill dra fördel av eller upprepa detta arbetsresultat, utför något vidare arbete därpå. Medan alltså säck-

* Jag är tvungen att använda nya fackuttryck, inte bara därför att det — så vitt jag vet — rör sig om fullständigt ny definition och klassificering av arbetena utan också för att förenkla och underlätta arbetet med dessa arbetsslags-begrepp. Självklart är det endast till fördel, att dessa termer passar för internationellt språkbruk.

bärarens eller operatörens arbetsresultat bör mätas med den arbetandes arbetsenhet, då kvantiteten av dessa arbetens resultat är lika med resp. enheters tal, är resultaten av dessa den tredje kategoriens arbeten alldeles oberoende av det arbetes kvantitet, som för till dem, och beror uteslutande av den receptionsförmåga, samhället visar gentemot dessa arbetsresultat. Detta kan vi också uttrycka så, att dessa arbetsresultat alltid karaktäriseras av en viss "social potens" hos arbetet, som utan förnyad arbetsprestation kan upprepas. Om en svarvare har lyckats förbättra sitt verktyg så, att han varje timma kan åstadkomma ej 100 utan 120 ringar — av samma material och med samma ansträngning —, så är måttet på detta hans arbetsresultat fullkomligt oberoende av, huruvida han uppfann detta verktyg efter långvarigt huvudbry och mödosamma experiment eller som resultat av en plötslig ingivelse; det beror endast av samhällets receptionsförmåga gentemot detta arbete. Om exempelvis på hela jorden en miljon svarvare sysslar med produktion av sådana ringar, så kan arbetsresultatet mångfaldigas miljoner gånger utan något som helst nytt arbete. (Det är dessutom också tänkbart, att fabrikationen av detta nya verktyg kostar mindre arbete än fabrikationen av det gamla.) Resultatet av detta arbete räknat efter samhällets totala receptionsförmåga är alltså möjligheten att fabricera 20 miljoner fler ringar pr timme eller, om man bibehåller den fabricerade artikelns kvantitet, en besparing pr timme av 200,000 arbetstimmar. Resultatet av ett dylikt "skapande" arbete frigör sig så att säga, sedan det fullgjorts, från den som fullgjort det, det för nästan ett självständigt liv och genom sin obegränsade förmåga av upprepning utökar det mänsklighetens användbara värdebestånd precis som om jordytan hade utvidgats i samma mån. Sådana arbeten, vars resultat utan vidare arbete kan upprepas oinskränkt på ett endast av samhällets aktuella receptionsförmåga begränsat omfång, kan vi till åtskillnad från andra arbeten kalla "m u l t i s o c i a l a" a r b e t e n.

4. Mycket lika de multisociala arbetsprestationerna är de arbetsprestationer, där det uppnådda arbetsresultatet likaledes är oberoende av det nedlagda arbetet men där den sociala upprepningsmöjligheten icke är obegränsad utan finnes endast inom vissa lokala gränser (yrkesgränser). Av detta slag är exempelvis v a r j e o r g a n i s a t o r i s k t a r b e t e, vilket en gång utfört erhåller resultat, som man så länge man vill och när man vill —

De gula arbetarledarna.
(Gropper, Liberator.)

efter godtyckliga avbrott — kan låta fungera, såsom i fråga om energibesparing. Hit hör också varje teknisk förbättring inom en bransch. Om man genom omändring av transmissioner eller genom en ny kombination i ordningsföljden av vissa arbetsprocesser kan spara in några hästkrafter eller ett visst antal arbetstimmar pr dag, så kan man dra nytta av detta arbetsresultat så länge man vill utan att utföra något nytt arbete därför, eller, om det fölle någon in att återställa det gamla, mindre förmånliga systemet, så kunde man på grundval av det en gång utförda arbetet utan något nytt dylikt upprepa det forna resultatet. Dessa arbeten, som är särskilt viktiga, då all organisatorisk verksamhet hör hit (och kategorien är inte alls uttömd med organisationsarbetena), kallar vi i enlighet med vår tidigare terminologi "i n t r a e k o n o m i s k a" (inre-ekonomiska) a r b e t e n.

5. I samband med de inre-ekonomiska arbetena kan vi särskilja ännu ett arbetsslag, vilket visserligen inte utgör en så skarpt avgränsbar klass som de ovan nämnda arbetskategorierna, men som på grund av sin praktiska vikt och utbredning redan

här kan med fördel särskiljas. Detta arbete kunde man kalla "equimanent" (jämvikthållande) arbete. Denna arbetsverksamhets uppgift är det ständiga upprätthållandet av ett bestående tillstånd. Det har inte den egenskapen, att dess resultat blir konstant eller att det kan pånyttskapas utan arbete, och dock kan vi tillskriva detta arbete en hemlig potentierbarhet, ty illa utfört kan det ha en negativ inre-ekonomisk verkan (en verkan i motsatt riktning). Sådant arbete är exempelvis upprätthållandet av det bestående tillståndet (den dynamiska jämnvikten) i en fabrik, en verkstad eller ett ämbete. Hit hör all sådan allmän driftuppehållelse- och förvaltningsverksamhet, vars producenter visserligen inte utövar någon inre-ekonomisk verkan men skulle kunna åstadkomma motsatsen därigenom att deras eventuellt falska föranstaltningar stabiliserar ett av den av dem själva presterade arbetskvantiteten oberoende, på deras arbetsområde i obegränsad mån utvecklingsbart, negativt arbetsresultat. Vid sådant arbete saknas mycket ofta den allmänna sociala substituerbarheten. Även ur den synpunkten är det nödvändigt att för detta arbete skapa en egen kategori.

För att kunna uttrycka mig lättare men även för att fullkomna analysen finner jag det ändamålsenligt att här också införa begreppet arbetets "virtuella potens". Vad jag åsyftar förklarar jag bäst med ett exempel. Banvaktens arbete är utan tvivel ett av de primitivaste enkla sociala arbeten, inte alls mer komplicerat eller mindre substituerbart än en gatsopares arbete. Men om banvakten försummar att, vore det så bara för en halvtimme, fullgöra sitt arbete på föreskrivet sätt, kan de av denna försummelse härrörande skadorna, uttryckta i arbetstimmar, oerhört överstiga allt vad denna banvakt kan prestera i hela sitt liv. Om däremot en gatsopare försummar sitt arbete, kan han aldrig förorsaka skador, som inte en annan gatsopare kan ersätta genom en arbetskvantitet motsvarande det som försummats. De båda subjektivt fullständigt likartade enkla sociala arbetena kan åtskiljas genom konstaterandet, att banvaktens arbete har en mycket större "virtuell" (skenbar) potens än gatsoparens, vars potens står nära nollpunkten. (I vissa fall däremot kan också detta arbete ha en viss virtuell potens — med hänsyn till hygieniska eventualiteter.)

Arbetets virtuella potens är från sociologisk ståndpunkt ett mycket viktigt karaktäristikum för ifrågavarande arbete. Här

må blott så mycket konstateras, att denna virtuella potens u t e s l u t a n d e är en av samhället skapad och bestämd egenskap hos arbetet, som vid det sociala värderandet av ifrågavarande arbete icke får tillgodoskrivas dem som utför detta arbete. Högst intressant är exempelvis en jämförelse ifråga om den virtuella potensen mellan de olika verksamhetskategoriernas totalarbete. En banvakt t. ex. arbetar utan tvivel med mycket större virtuell potens än en kolgruvarbetare, men kolgruvarbetarnas totalarbete äger dock en mycket större virtuell potens än banvakternas totalarbete, ty om alla kolgruvarbetare nedlägger arbetet, så är därmed inte bara kolproduktionen inställd utan också alla på eldning med kol baserade industrier.

Med denna klassificering från ståndpunkten av social värdesättning är den fullständiga analysen av de mänskliga arbetena, genom vilken analys alla slag av mänsklig arbetsförmåga kunde skarpt skiljas kvalitativt, och kvantitativt lätt mätas, ännu på långt när ej uppnådd. Dock tror jag mig ha angett den riktiga metoden för ett objektivt värdesättande av vilket som helst mänskligt arbete. Och det är ju frågan om ett relativt mätande, som ej vore "en bakom producenternas ryggar sig utvecklande process" utan ett helt enkelt och i många fall ej blott kvalitativt utan också i siffror genomförbart matematiskt förfarande. Resultatet av alla de här uppräknade arbetskategorierna kan nämligen uttryckas med tillhjälp av det enkla sociala arbetets arbetsenheter, alla dessa arbeten kan man t. o. m. uppfatta som enkla sociala arbeten, som endast skiljer sig åt ifråga om storleken av sin sociala exponent. Ty resultatet av vilken som helst kategoris arbeten utryckes, om man beräknar samhällets totala receptionsförmåga beträffande densamma, alltid i enheter av enkelt socialt arbete. Detta gäller inte bara sådana utpräglade exempel på multisocialt arbete som det nyss nämnda arbetet som förbättrade svarvarens verktyg, utan också på inre-ekonomiska eller beständiga blivna negativa resultat av varje minsta förvaltnings-, organisations- eller driftuppehållande arbete.

Denna gång vill jag inte ingå på en utförlig analys av det förhållande, vari dessa kategorier ifråga om samhällelig betydelse står till varann, jag vill bara ytterligare med tillhjäp av några exempel påvisa, att med denna analytiska metod kan man finna platsen för varje slag av arbete och den basis, på vilken

detta låter ställa sig i värdeförhållande till de andra. Så presterar exempelvis den vetenskaplige forskaren eller sociologen, som upptäcker och publicerar vissa, hittills okända sanningar, multisocialt arbete, ty det resultat han med sitt en gång för alla utförda arbete uppnått kan envar (fastän de flesta vore odugliga att själva åstadkomma samma resultat), utan vidare arbete tillgodogöra sig. Den praktiske politikern exempelvis presterar, då han samvetsgrant fullgör sitt värv, ett inre-ekonomiskt eller åtminstone equimanent arbete, som lätt kan äga en negativ potens. Dock kan också en politiker utföra multisocialt arbete, om hans verksamhet visar andra folk deras väg i politiskt hänseende.

IV.

Kategoriserandet av arbetena på sätt som ovan för oss inte bara närmare den klara insikten i det sociala arbetets natur utan erbjuder också en mycket nyttig metod för undersökning av hela samhällets utveckling och utvecklingen av de mest olikartade aktuella sociala problem. Så kan exempelvis alla de motargument, som inte bara den borgerliga utan också den fördomsfria vetenskapliga kritiken presterar mot Marx' värde- och exploateringsteori — mycket samvetsgrant sammanställda i Böhm-Bawerks Kapital och kapitalränta — och mot vilka den sociala vetenskapen hittills endast försvarade sig mycket svagt, kan alla dessa motargument lätt kullkastas, om de ovan differentierade arbetsbegreppen införes i Marx' folkhushållningslära. På detta kan jag naturligtvis inte ingå inom det begränsade utrymmet för denna uppsats, desto mindre som jag håller en revision av hela sociologiens komplex från synpunkten av de ovan fastställda enskilda sociala arbetskategoriernas roll och betydelse för nödvändig, vilket skulle föra till en utomordentlig förenkling i förklaringen av många komplicerade företeelser och även till förståelse för och lösning av talrika stridiga problem.

I stället för att företa en sådan bredare och djupare undersökning vill jag endast med några exempel påvisa, i vilken grad en dylik klassificering av arbetet också i konkreta praktiska frågor underlättar den riktiga orienteringen. Så likvideras t. ex. därigenom hela t j ä n s t e m a n n a f r å g a n som en fråga om motsättning mellan andligt och fysiskt arbete. Ty från stånd-

punkten av social värdesättning tillhör alla, som utför enkelt socialt arbete, samma kategori. Ty envar av dessa arbetare utför endast det honom tillkommande arbetet och resultatet av detta betyder för de övriga medlemmarna av samhället eller för en del av dem intet utan arbete förvärvat plus i arbetsresultatet eller arbetsbesparingen. Det är inte tjänstemän och kroppsarbetare man ska skilja åt utan skiljas bör arbetare som utför allmänt enkelt socialt arbete och arbetare som genom sitt inre-ekonomiska eller multisociala arbete utom sin egen individuella arbetsprestation ger samhället ännu ett visst plus av utan arbete förvärvat arbetsresultat.

Även de stridiga frågor, som uppkommer beträffande patentens förklarande som allmän egendom, förenklas i hög grad genom en dylik kategorisering av arbetet. Den kapitalistiska rättsuppfattningen betraktar endast de multisociala arbetena som lämpade för patentering, säkerställer blott — åtminstone på papperet — åt de arbetare, som producerar sådant arbete, rätten till deras arbetes resultat. De lagar som rör patent använder visserligen inte ordet multisocial, men de bestämmelser som rör arbeten av patentnatur gäller dock klart och tydligt endast om arbeten av det slaget. Inom den kapitalistiska produktionen kunde den kapitalistiske ägaren t. o. m. efter legal uppfattning behålla för sig resultatet av sådana arbeten. Han betalade bara det till resultatet förande första arbetet; arbetsresultatet självt, vars i enkelt arbete uttryckta kvantitet är fullständigt oberoende av det därpå nedlagda arbetet och mestadels många gånger så stort, tog han utan varje rekompensation i besittning. Vilken roll denna expropriation av det inre-ekonomiska arbetet spelade för profitens uppkomst och i utvecklingen av hela den kapitalistiska samhällsordningen, det skulle betydligt överskrida denna uppsats' omfång att undersöka. Denna fråga måste emellertid vid tillfälle behandlas. Här ska endast konstateras, att enligt den kommunistiska uppfattningen, som i enlighet med sina kulturella mål måste sträva till att varje människa bemödar sig att prestera arbeten av allt större social potens, skulle de inreekonomiska arbetena rekompenseras på samma sätt som de multisociala. Patentskyddet bör alltså (från synpunkten: samhällets rekompensation åt arbetare som presterar sådant arbete) utvidgas till dem som utför inreekonomiskt arbete såväl som till dem

som utför multisocialt. Detta förekommer också i ryska och ungerska rådsrepublikernas förordningar om uppfinningar.

Slutligen må här pekas på ännu en omständighet. En klassificering av arbetena, sådan jag här föreslagit, betyder också utan tvivel en viss kategorisering och indelning i klasser av själva de människor som förrättar dessa arbeten. Om dessa arbeten från ståndpunkten av socialt värdesättande ställes i ett visst hierarkiskt förhållande till varann, så grupperas därigenom utan tvivel i viss mån också de människor, som utför dessa arbeten, i en liknande ordning. Men en sådan på arbetets grund företagen klassificering av människorna skiljer sig väsentligt från varje föregående klassindelning. Enkannerligen däri, att denna klassindelning fastslår en på människornas sociala värde grundad rangordning, om man i allmänhet håller för socialt värdefullare de arbetare, som skänker samhället en större kvantitet nyttigt arbetsresultat. Dock är detta samtidigt en rangordning efter människornas naturliga begåvning, deras växt utöver det medelmåttiga. Ty det enkla sociala arbetet är genomsnittsmänniskans och man kan approximativt påstå, att ju högre ett arbetes sociala potens är, desto mer måste den som presterar det stå över genomsnittet ifråga om begåvning. Detta är den enda klassindelning, den enda rangordning, som är rättmätig även i ett kommunistiskt samhälle. Ty just det kommunistiska samhället måste sträva efter att människorna skiljer sig åt endast genom sin begåvning

ETT TRÖTTKÖRT PARLAMENT

Av C. N. CARLESON

Frassocialisten på valdagen och — alla de andra dagarna.

En teckning i en huvudstadstidnings söndagsbilaga av ett Andra kammarens nattplenum framåt morgonsidan har givit mig uppslaget till denna artikel. Talmannen slumrar på vänstra ögat, och klubban kryper ifrån honom. En vaktmästare har sjunkit ihop vid en dörr dåsande som kyrkstöten på Axel Kulles tavla: "Skolrådssammanträde". I sina bänkar intaga de hedervärda ledamöterna de mäst underliga ställningar. Mannen i talarstolen drömmer ett tal för drömmare. Med ett par timmars mellanrum väcker en voteringssignal folkets utvalda. Det kallas för att vaka över nationens trygghet och välfärd.

En parlamentarism i avsomnande viskar en elak röst på läktaren. En annan frågar om ej en dylik pleninatt ett fysiskt hinder sällar sig till den normala psykiska impotensen för dessa 230 män att skaffa sig nödig insikt och bilda sig en mening i de hundratals olikartade ärenden, som störta ned på kammarens bord. Detta slags parlamentarism fräter slutligen sig själv.

Sedan början av maj låt oss försöka ge en överblick över den brokiga mängden av debatter och beslut.

Först tullfrågorna. De av flera orsaker år från år svällande statsbudgeterna kräva extra åtgärder för att gå ihop. En modärn stat är i regeln ett institut för ständig skuldsättning. Därför spela finansmotiven en stor roll vid de indirekta pålagornas utskiftning. De äro den dyra gödseln för den magra skörden på statens åkrar.

I april höjdes tullarne på smör, spannmål och mjöl till förmån för de stora och medelstora jordägarne. Som vanligt gjorde då industrien anspråk på en gengåva. Provisoriskt tullskydd åt en rad av stora industrigrenar krävde 30 proc. höjning av värdetullarna och fördubbling av vikt- och stycketullarna. All tull avser ju att frambringa ett konstlat prisläge, där mellangiften betalas av förbrukarne. Vad ville man då vinna från företagaresynpunkt? Där har anförts sänkning av produktionskostnaderna till nivå med utlandets produktionskostnader för att motstå utländsk konkurrens. Denna sänkning skulle även drabba arbetslönerna, som redan kraftigt reduceras. Men höjas varupriserna med tillhjälp av tullarna, så måste arbetarna tvinga industrin att åter höja lönerna, om ej deras levnadsstandard skall fullständigt undergrävas. Penningens köpkraft ökas varaktigt endast genom en kraftig varuproduktion för hemmamarknaden, vilken i sin ordning kräver oförsvagad köpkraft hos massorna av förbrukare, således en lönepolitik, som stärker köpkraften. Det hade varit önskligt om i riksdagens tulldebatter just framhållits det nära sambandet mellan minimistandard, minimilön, och de på prisbildningen inverkande förändringarna av tullsatserna. Tager man vidare i betraktande vår export, för vilken våra ledande industrier arbeta, kan en fördyring genom tullarna av arbetskraftens levnadskostnader, minska dessa industriers utsikter på främmande marknader. Även utomlands stiga produktionskostnaderna; talrika arbetsavbrott minska exportöverskotten därute, men länderna kunna icke heller åter hermetiskt avstänga sig från varandra såsom under kriget. Hos varandra måste de placera sina exportöverskott och de sträva därefter, men straffa varandra med repressalier för resandet av oöverstigliga tullmurar. När man därför i remissdebatten om tullpropositionen talade vitt och brett — från högersocialistiskt

frihandelshåll om "reglering och kontroll" så där i allmänhet, från regeringsbänken om hur "det ruskar i vår gamla stolta industribyggnad", om tullskydd — mot arbetslösheten, om tullarnas värde och roll jämte lönenedpressningarna som återställare av sundare ekonomiska förhållanden, så måste man förvånas över hur ytligt dessa förhållanden undersökas och bedömas. "Reglering och kontroll" kan icke förlikas med en bolagskapitalism, som självrådigt vill reglera med regering och riksdag som lydiga redskap och utan hänsyn till hela samhället. Redan importspekulationen hämmar f. ö. verkan av de marknadsrestriktiva tullåtgärderna.

Vart lands produktion och handel är ett stycke av världsekonomin och kan leva och växa endast inom och med denna. Efterkrigsåren med sin fortsatta straffisolering har klart bekräftat detta. Gränserna måste öppnas för en "reglering och kontroll", som med säker statistik över produktion och behov anvisar var nation en naturlig produktion och ett naturligt utbyte. Gränserna få däremot icke stängas medels en "reglering och kontroll", som medför ömsesidig obehövlig prisuppskörtning och i onödan ökar kostnaderna utan motsvarande produktionsresultat. Om vi för vår handelsbalans och vår utländska kredit äro i första rummet hänvisade till vårt exportöverskotts avsättning och vår imports förbilligande, så är det rentav ekonomisk galenskap att utmana andra länder till restriktioner gentemot oss. Tyvärr befinner sig all borgerlig ekonomipolitik allestädes i samma återvändsgränd. Problemet kan slutligen endast lösas medels en fullständig revolution i alla staters tull- handels- och traktatsystem d. v. s. det kan icke lösas utan att draga med sig en internationell samhällskontroll över arbete och utbyte, som i sin ordning förutsätter kapitalisternas avskrivning.

Av tullskydd har arbetarklassen i sin helhet följaktligen ej det minsta intresse "Dumping" gör tullmurarna illusoriska. Varför är "dumping" möjlig? Svar: underbetald arbetskraft, kanske även mer effektiva maskiner i konkurrensen. Där möta vi då åter det ovan berörda, stora problemet. Arbetsbristens onda kan endast undanröjas därigenom att arbetarna över gränserna byta direkt det av dem reglerade arbetets avkastning och därigenom utjämna tillgång och efterfrågan på arbete, som måste bringas i samklang med tillgång på och behov av varor.

Riksdagen avslog industritullarnas höjning. Dagen därefter måste den sluka finanstullar upp till 300 procents höjning, ge staten 13 miljoner och mellanhänderna 30 miljoner. Borgerlig statshushållning och förvaltning av samhällsintressen gåvo sig där ett betyg, som man blott skulle önska, att alla arbetare kunde läsa och tyda så, att det för alltid bleve en gräns satt för dylika hasardspel.

Arbetslösheten, som här ovan berörts, återkomma vi till längre fram.

På författningsområdet har blygsamt skymtat en nyhet, nämligen konsultativt referendum, skjutet fram på förbudsnykterhetens brödspade. Sålunda begränsad till en detalj i partiprogrammen krympte folkomröstningen, som eljes i sig är en stor fråga för formal-demokratin, ihop till nästan ingenting. Det stannade vid konsultativt referendum, nästan ett nonsens, då det förutsätter, att majoritet för en viss lösning redan förut finnes i riksdagen. Initiativ och decisivt referendum beteckna däremot den yttersta radikala konsekvensen av borgerlig demokratis "folkmakt". Så radikal som att upptaga ett fullt utbildat folkomröstningsinstitut blir aldrig svensk "demokrati" — därtill är den alltför hårt hopvuxen med sin egenartade parlamentarism.

Vidare må i förbigående omnämnas försöket att öka den militära övningstiden till 225 dagar. Det var ju "radikalt" att yrka endast 165 eller 180 dagar! Därvid blev det ju även till sist. Med avslaget, som medförde en officerskrigsministers avgång, ha kanske högersocialisterna skaffat sig ett litet paradnummer till valen, ehuru det ej kan förnekas, att kvasi-antimilitarism eller prutnings-pacifism knappt längre kan påräkna ett så framskjutet rum i vänsteragitation som förr.

Dödsstraffet har avskaffats — en mogen frukt av en i långliga tider bearbetad opinion. Denna gärd åt humanitet svär egentligen mot efterkrigstidens brutalitet. Frågan har även sitt samband med revolution och kontrarevolution, med ett inbördeskrigs repressaliemetoder. Denna strafform reserverades åt krigsrättskipningen i krigstid. Militaristiska synpunkter där liksom i fråga om den betydande återstoden av vår väpning, vars bibehållande förfäktades av krigsministern med en pikant erinran om en passus i ett Brantings 1-majtal, där denne kontrarevolutionär varnade för ryskt hot mot randstaterna, varnade trots

freden, begynnande handelsförbindelser etc. Det var även Engberg, som allt oftare beträder posten som socialdemokratins tamburmajor, förbehållet att kämpa för det militära disciplindödsstraffets bevarande; antagligen betraktar han då även numera med något blidare ögon "den ryska terrorn"?

En påminnelse om väpnat revolutions- och arbetareförsvar i sin artskillnad från borgerligt-nationalistiskt "fosterlandsförsvar" fingo vi i debatten om anslaget till den frivilliga skytterörelsen. 1800-talets "skarpskyttar" representerade ju ett nu förbleknat underklassförsvar mot den tidens adelsreaktion. Nu stodo liberalerna delade i fråga om anslaget. Högersocialisterna röstade emot av vapentekniska skäl, därför att geväret i nutidens krig spelar en jämförelsevis underordnad roll. Artilleriet är avgörande. "Envar ett gevär på väggen" — denna deras gamla paroll bör följaktligen ändras till: "Vart kvarter en kanon på gården!"

Ålandstvisten, omhändertagen av en gentemot vitfinnarna sympatisk ententepacifism, har kunnat hållas utanför riksdagens förhandlingar, och nu är den "löst" under jämmer och kvidan hos alla de tre i "patriotism" och rökelse för "självbestämningsrätt" förenade stora partierna.

På det sociala fältet ha dessa riksdagsförhandlingar däremot erbjudit ett och annat av intresse. Tullgräl, valutakiv, driftsminskning och lönenedpressningar bilda ramen kring dem.

En dunkel och egendomlig roll ha högersocialister spelat vid ett par tillfällen, då det gällt att omvärna arbetarintressen. När Stockholms arbetslöshetskommitté ville sänka nödhjälpslönen från kr. 1:30 till 1 kr., underlät arbetarerepresentanten E. A. Wiberg att reservera sig. Hans exempel har följts inom statens arbetslöshetskommission. 36 miljoner i arbetslöshetshjälp fann den behövliga. Regeringspropositionen prutade till $26^1/_2$ miljon. Fastän den officiella arbetslöshetssiffran är 60,000, men säkerligen över hundratusen gå arbetslösa, beräknades anslaget kunna räcka endast åt 30,000. Var arbetarerepresentanterna hållit till är ett dunkelt kapitel. Emellertid hördes ej av någon reservation mot avsikten att från understöd utestänga i konflikter indragna arbetare; byggnads- och grovarbetare ville man giva jordbruksarbete på trakter, där jordbruksarbetare stodo i konflikt, således strejkbryteriarbete. Om borgarpress gor-

mat över en sådan solidaritetens motvilja hos arbetskraft mot dylikt arbete, så bevisar det endast ånyo, hur föga den lärt sig förstå den organiserade nutidsarbetarens känslor och uppfattning av sina plikter mot sin egen klass. Indirekt är denna omdömesbrist en verkan av liberal-socialistisk parlamentarisk samverkan, som låtit borgarpartier inbilla sig att på alla områden går det an att få udda att vara jämnt.

Samtidigt med denna enorma arbetsbrist avlägga våra lagstiftare glänsande vittnesbörd om sin socialpolitiska kortsynthet i attackerna mot arbetstidslagen. Arbetsgivarehögern har funnit det fullödiga uttrycket för sina intentioner i Norrköpingsfabrikanten Wahrens motion om 56 timmars arbetsvecka och i anloppet för hela lagens upphävande. Betecknande för vår socialpolitiska efterblivenhet och inbrytande reaktion är det faktum att en redan från början bristfällig, med undantag genomsållad lagstiftning endast kunnat räddas genom långt gående eftergifter åt kapitalistiskt exploateringsbegär, som likväl morrade över otillräcklig utsträckning av övertidsarbetet. I stället för att bevisa sin kapacitet som produktionsledare genom att förnuftigt ordna arbetet endast rasa kapitalisterna mot en provisorisk lag, som nu med liberal hjälp och efter Edéns lovord över "betydlig uppmjukning" samt med avvisande av Washington-konventionens elva år giltiga begränsning av den industriella arbetstiden förvandlats till en trasa av skyddslagstiftning. Hantverket ställes utanför lagen, undantagen utsträckas till skiljeställen, hotell och restauranger, arbetsrådet får rätt att vid säsongarbete tänja arbetstidens fördelning. Lägg så därtill Första kammarens skrivelse om åtgärder mot "samhällsfarliga strejker", varvid Gustaf Möller deklarerade sin principiella anslutning, och det goda uppsåtet att med särskilda arbetsavtal klavbinda jordbruksarbetarne — och man får en drastisk bild av "socialreform" i 1921 års Sverge. Sådana steg bakåt tagas därjämte under fortgående lönesänkningar ända till mer än 30 procent, — detta vid inträdande prisstagnation och med bibehållande samtidigt med driftsminskning och avskedanden likväl av den under krigsåren oproportionerligt ökade administrationspersonalen. Det är slutligen en skärande relief till ett sådant tillstånd att ett f. d. högersocialistiskt statsråd Bernhard Eriksson bär ansvaret för den kungliga kungörelse om grunderna för arbetslöshetsunderstöd, som kräver "plikt att mottaga allt arbete" —

även blockerat? En blunder — men riskabel nog, ty statens kommission har följt honom ... och Soc. Dem. teg förläget!

Sigillet under dessa uppenbara reaktionstendenser sätter slutligen en socialminister Elmqvists överantvardande av arbetslösa åt polisens tillämpning av lösdriveristadgan och ordningsmaktens skandalösa och sensationella klamptramp på asylrätten i utvisningen av den "farlige", hjärtans oskyldige hinduiske affärsmannen och sist, men ej minst i den hopkokade förräderisoppan mot de landsflyktiga finnarna.

Så ser det ut vid tröskeln till valen, som hr Engberg vill kompromiss-dirigera under stirrande på ett "parlamentariskt kraftparallelogram för praktiskt reformarbete", under det att "Dagens Nyheter" klagar över parlamentarismens avtynande och den "icke riktigt friska själen i frisk kropp". Så ser det ut, när valkampanjen inledes av det stora arbetarparti, om vilket samma auktoritet vittnar, att "det aldrig kommer att torpedera arken", att det visserligen ännu icke är "fullt utlärt" i den högre liberaldemokratiska magien, men dock på god väg att bli en god och samhällslydig medborgare, i det att det allt kraftigare uppsuger och stärker kroppshyddan med de liberala "ideernas" maltextrakt.

Den tavla av en parlamentarisk nattmösse-sceance, som vi tecknat i början av denna artikel, är kanske ett omen för de kommande valen. Sömnsjukan i nattplena är måhända smittosam. Väljarna torde efter så många ramlade illusioner om lagfabriksarbetets nytta och värde vara tämligen mottagliga för farsoten, som blott ett friskt luftdrag kan förjaga.

LITTERATUR OCH REVOLUTION

I den i ett par nummer av Zimmerwald debatterade frågan om konsten och revolutionen har en ungersk konstnär Lajos (Ludvig) Tihanyi tillställt oss följande inlägg:

Proletariatet kan medan det lever i kamp och är utarmat av lidanden ej uppta konstens eviga mål.

Konsten tillhör människan.

Den skapande andens (konstnärens) oberoende kunde aldrig brytas genom någon som helst kamp.

I revolutionstid trängs de begåvades skara bredvid de obegåvade parasiterna och under det den tjänar de nya idéerna utövar den en andlig masturbation. Detta må betyda en hjälpande, pådrivande makt för revolutionen, men proletariatets konst är det icke.

Allt vad den mänskliga anden har skapat av värde kommer alltid att av proletariatet betraktas som dess eget. Det anser också de nyuppdykande värdena som sig tillhöriga, men de andliga krafternas strider fortsätter endast på ett område, där icke revolutionens huvudmedel och huvuddrivkraft, hatet, utan lyftningen spelar roll. Det att erkänna den andliga överlägsenheten, tävlan, kampen mot undergången. Konstens revolutionering är: kampens skärpande. Konstens revolution är: erkännandet av den kamp, som föres av konstnären om verket.

Skapandet är människans seger.

VETENSKAPEN OCH ARBETARKLASSEN

Av A. BOGDANOV

II.

Proletariatets uppgifter beträffande vetenskapen framgår av dess livsuppgifter i stort. När det åligger arbetarklassen att utföra en det sociala livets fullständiga omvälvning och att överta hela klassamhällets arv, så måste den också överta arvet efter hela vetenskapen, d. v. s. samhällets arbetserfarenhet. Men när får den tillträda detta arv? Nu eller först efter erövringen av produktionsmedlens materiella arv?

Om den gamla vetenskapen är ett de övre klassernas maktmedel, så måste proletariatet gent emot denna ställa sin vetenskap, mäktig nog att organisera medlen för den revolutionära kampen.

Men det gäller ej blott segern över de forna maktägarna utan också framskapandet av en ordning, som väsentligt skiljer sig från den gamla, den som ska störtas. Vetenskapen är produktionens organiseringsmedel. Som det rör sig om en noggrann och medveten organisation som vilar på en noggrann och medveten beräkning — och en sådan är den socialistiska organisationen —, så måste den proletära vetenskapen vara vida mer preciserad och fullkomnad till sina metoder än kapitalismens anarkiska ordning, som i stort är oorganiserad. Denna vetenskap måste arbetarklassen redan äga för att ändamålsenligt, målmedvetet och framgångsrikt kunna utföra sin ombyggnad.

Proletariatet måste alltså övertaga vetenskapen inte efter den sociala revolutionen utan före och f ö r densamma. Vi vet att arbetarklassen närmar sig den stegvis, hungrande söker kunskap och även erövrar den, trots de hårda livsvillkoren. Men dessa strävanden saknar den klassmedvetna planmässigheten; arbetarklassen tillägnar sig ofta inte den vetenskap, som den behöver; i en hel del fall verkar den förborgerligande. Och nästan alltid kostar den proletären för mycker möda och tid på grund av den för proletären främmande tankegången i utläggningen, som fördunklas genom detaljer och fackuttryck.

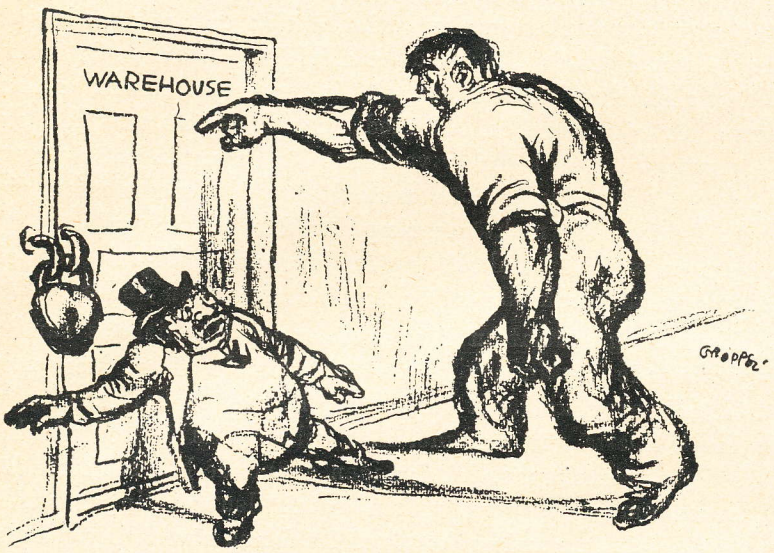
Proletariatet behöver en proletärisk vetenskap. D. v. s. en vetenskap, som är upptagen, förstådd och utlagd från dess egen klass-ståndpunkt och som kan leda utförandet av dess egna klass-uppgifter; en vetenskap, som organiserar dess krafter till kampen, segern och det sociala idealets förverkligande.

Vad en från proletärisk synpunkt förstådd vetenskap betyder, det har först Marx visat beträffande den politiska ekonomin, samhällsvetenskaperna. Hur Marx utförde förändringen i ståndpunkt inom dessa vetenskaper har redan förklarats genom jämförelsen med astronomin: tre och ett halvt århundrade före Marx levde en anspråkslös astronom, Nikolaus Kopernikus. Han revolutionerade också sin vetenskap . . .

De gamla astronomerna hade visserligen iakttagit stjärnhimmeln, studerat ljuskropparnas rörelser, sett dem vara underkastade en djup, planmässig, oemotsäglig lagbundenhet och bemödat sig om att finna och återgiva densamma. Men en sällsam förvirring uppstod. Planeterna går än hastigare, än långsammare mellan stjärnorna, än synes de vara oröliga, vänder om och rör sig sedan åter i samma riktning, efter ett bestämt antal månader och dagar är de åter på den gamla platsen och återtar samma väg. Man måste ställa upp komplicerade teorier, för varje planet dess särskilda himmel o. s. v. Oklarheterna kvarstod och beräkningarna var ytterst komplicerade.

Korpernikus greps av en tanke: kanske är det hela så komplicerat och förvirrat, därför att vi ser det från jorden? Men om man nu ändrar synkrets och försöker — naturligtvis i tanken — betrakta det hela från solen? Och när han gjorde detta, visade sig det hela enkelt och klart: planeterna och jorden bland dem rör sig i cirkel med solen som medelpunkt; tidigare förstod man det ej, ty jorden hölls för orörlig, och dess rörelse förväxlade man med planeternas rörelser. Så uppstod den nya astronomin, vilken förklarade himmelens liv för människorna. Före Marx undersökte borgerliga vetenskapsmän samhällslivet och betraktade det naturligtvis från ståndpunkten av sin egen ställning inom samhället, från ståndpunkten av den klass, som inte producerar utan betjänar sig av och utnyttjar andras arbete. Men allt låter sig ej överskådas från denna plats och mycket visar sig upp- och nedvänt; många företeelser förvirras så, att de ej går att ordna.

Vad gjorde Marx? Förändrade denna ståndpunkt. Han såg

Vägen till samhällsförråden.
(Liberator.)

samhället från ståndpunkten av dem som producerar — arbetarklassen, och allt syntes på annat sätt. Det framgick, att just denna ståndpunkt är samhällets centrum, solen, av vilken människornas, gruppernas och klassernas väg och rörelse är beroende.

Marx var ingen arbetare, men dock förmådde han genom sitt tänkandes kraft fullständigt tillägna sig arbetarens syn på tingen. Och han upptäckte, att genom denna förändring av ståndpunkten blev alla konturer, alla former för samhällslivet förändrade; krafter i tingen och orsaker till skeendet framträder, som aldrig kunnat skönjas från den gamla synpunkten; verkligheten, sanningen, t. o. m. det mest självklara, mest reella, förändrar sig och blir ofta rakt motsatt det gamla.

Ja, t. o. m. det mest självklara. Ty vad kan vara mera självklart för kapitalisten, än att han föder arbetaren? Är det inte han, som ger arbetaren sysselsättning och förtjänst? Men för arbetaren är det lika självklart, att det är han som föder kapitalisten. Och Marx har genom sin lära om mervärdet bevisat, att den första självklarheten är ett misstag — liknande solens rörelse kring jorden — men den andra är sanningen. Marx fann,

att alla människornas tankar och känslor är annorlunda, allt efter vilken klass de tillhör, d. v. s. vilken ställning de intar i produktionen eller utanför denna. Intressena, vanorna, erfarenheterna, är sig olika och därmed även slutsatserna. Vad som är förnuftigt för en klass är vansinne för en annan och tvärtom; vad som är rätt, lagligt och normalt för den ena klassen, kan vara orättvisa, ett maktövergrepp för den andra; vad som för den ena klassen är frihet, är för den andra slaveri; den ena klassens ideal framkallar skräck och fasa hos den andra.

Marx drog slutsatsen härav och sade: Människans samhälleliga varande bestämmer hennes medvetande, eller, med andra ord, det ekonomiska läget bestämmer hennes tankar, strävanden och ideal. Detta var den idé, med vilken han förändrade hela den sociala vetenskapen. På den idén grundade han sin stora lära om klasskampen, genom vilken samhällsutvecklingen skrider fram. Och han har undersökt vägen för denna utveckling och visat vart den leder, vilken klass som har till uppgift att skapa den nya organisationen av produktionen, hurudan denna organisation kommer att se ut och hur den kommer att avsluta dels klassindelningen och dels den därav följande sekellånga kampen.

Marx var ingen arbetare. Men hos arbetarklassen fann den store lärde stödet för sina tankar, synpunkten som gav honom möjligheten att skåda ned i verklighetens djup. Grundtanken i denna idé är arbetarproletariatets självmedvetande.

Marx nämnde uppgifterna, visade vägen, själv kunde han endast till en del fullborda omvandlingen av de vetenskaper han sysselsatte sig med. Andra fortsatte och fortsätter detta arbete alltjämt; det vetenskapliga skapandet är ett kollektivt arbete; den personliga kraften och dess livstid är för inskränkt hur snillrik en personlighet än må vara. Också samlas ständigt nya erfarenheter: så är t. ex. nu för tiden nya fakta bekanta, om vilka man på Marx' tid inte ägde en aning.

Hittills försiggår vetenskapens omvandling oorganiserat, planlöst, den överlåtes åt den enskilde och slumpen. En teoretiker framträder med en bok eller en artikel, i vilken ges en ny teori eller ett nytt ljus kastas över en rad av fakta. De övriga teoretikerna tiger ihjäl detta eller också offentliggör de sin mening för eller mot. Allt sker på det mest "vetenskapliga" sätt, skrives på ett oförståeligt, lärt språk och blir en bokangelägenhet, till vilken arbetarna inte står i något som helst förhål-

lande. Blott i enstaka fall når dem sent omsider ett polemikens eko alldeles tillfälligtvis och i den vanliga av partihetsen vanställda formen. Borgarvärlden har sina vetenskapliga institutioner, universitet, akademier, lärda samfund — vilka alla med kollektiva medel befordrar den borgerliga vetenskapen. Proletariatet äger ej några sådana institutioner. Varje vetenskaplig iakttagare måste medgiva, att under det sista decenniet den populära vetenskapens utveckling försiggått långsammare än utvecklingen av de borgerliga lärdes vetenskaper. Och härvid bör märkas, att den proletära vetenskapens metoder måste dock i och för sig vara mer fullkomnade, mer ingående och betydelsefulla än tankegången hos de borgerliga lärde.

Låt mig ta ett exempel: I jämförande filologi, d. v. s. den allmänna språkvetenskapen, förblev länge problemet om ordets ursprung olöst. Från borgerlig synpunkt sett var problemet även olösligt, ty man kunde ej tänka sig att o r d e t var ett medel för det mänskliga arbetets organisering och att man här borde söka ordets ursprung. Den tyske lärde Noirez, som ej hade någon gemenskap med arbetarklassen, hade medelst sitt geni höjt sig över den gamla borgerliga vetenskapen och löst denna fråga. Han bevisade, att ordet framgått ur arbetsutropet, d. v. s. ur de ofrivilliga ljuden vid olika ansträngningar i gemensamt utfört arbete, vilka betecknar dessa ansträngningar. Klart är, att denna "arbets"-ståndpunkt en gång använd måste utveckla och omändra hela vetenskapen om språkets ursprung. Men borgarvärldens lärde förmådde ej utveckla Noires' arbete i hans anda, och marxisterna har under hela trettio år helt enkelt låtit denna teori ligga obeaktad. Såvitt jag vet har teorin visserligen anhängare bland dem men ingen som utvecklat den vidare.

Filologien är en social vetenskap, men vi har undersökt astronomin, en av de mest utpräglade naturvetenskaper och övertygat oss om att dess väsen är rent arbetsorganiserande, naturligtvis ej från borgerlig utan från arbetarproletariatets ståndpunkt. Ty från proletärisk sida sett förändrar sig hela utläggningen och indelningen av erfarenheterna.

De proletära metoderna kommer väl knappast att kunna rikta astronomin med ett väsentligt nytt material eller särskilda uppfinningar, före sin fullständiga seger kommer väl knappast arbetarklassen att äga några egna observatorier. Och dock kommer vetenskapen till hela sin läggning, sin livsbetydelse, sin

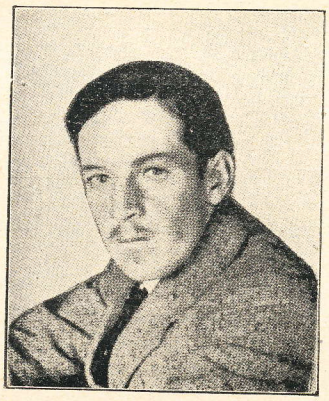
roll i den sociala kampen att bli något väsentligt annat. Den kommer att upphöra att vara det medel, som höjde de härskande över arbetarklassen och som omärkbart tillförde bourgeoisins läger de av kunskapstörst ur den egna klassen framträdande arbetarrepresentanterna. Den kommer att bli en del av det fördjupade proletära självmedvetandet, ett medel till förening och organisering av arbetarklassens bästa krafter och den kommer att draga till sig de bättre vetenskapligt tänkande elementen från de andra klasserna, element, som ej är tillfredsställda med den från livet isolerade "vetenskapen för vetenskapens egen skull".

Detsamma gäller andra vetenskaper, vars arbetsorganiserande väsen ännu återstår att uppklara och kommentera.

Den minsta förändringen kräver de praktiska vetenskaperna, som teknologi, agronomi och andra. Deras arbetsorganiserande mening är utan vidare klar. Men den proletära tanken blir därför ej ofruktbar i dessa hittills rent tekniska vetenskaper. Den lärde teknikern betraktar arbetskraften utifrån och ej inifrån, på ett visst avstånd och ej såsom tillhörande den. Därför undgår honom och måste undgå honom många förhållanden mellan arbetskraften och arbetsmedlen, mellan arbetskraftens levande och döda element. Så betraktar t. ex. en proletariatets lärde representant den i vår tid så viktiga frågan om överföring av hela företag från en produktionsgren till en annan eller en arbetares förflyttning från ett arbete till ett annat från en helt annan och mycket bredare teknisk grund än en fackingenjör i våra dagar är i stånd att göra. Dessutom måste den proletära bearbetningen och fattningen i hög grad förenklas och klargöras, vilket inte behövs för en fackutbildad intellektuell.

Och så måste den proletära klass-tanken utveckla en omvandlande verksamhet inom vetenskapens alla områden.

B Ö C K E R

Upton Sinclair.

Upton Sinclair: Under religionens täckmantel.

Avslöjaren av Chicago-slakteriernas alla vidrigheter. Vildmarkens författare, hör till dem som inte varit lata under kriget och krisen. På sin tid gripen av krigsyran och hatet mot Tyskland, vilket ensidiga hat kom honom att sluta borgfred med Chicago-slakteriernas och hela amerikanska affärsvärldens magnater, slog han efter entente-segern ånyo om och har sedan dess ärligt kämpat för revolutionen, om än i något individuellt-bohämmässig form. Han har med ett hedrande värklighetssinne kastat sig på den ena stora frågan efter den andra: efter att i Kung Kol ha gett en ohyggligt sann skildring av den modärna amerikanska kapitalismen skrev han sin Jimmy Higgins, en av världskrigets bästa böcker, om revolutionären i fält, den beklämmande Hundra procent, en patriots historia — det bästa litteraturen hittills äger av skildringar av den reaktionära, antibolsjevikiska sidan, den nyligen översatta boken om amerikanska prässen och The profits of religion — på svenska Under religionens täckmantel — en uppgörelse med den sida av våra dagars reaktion som går under religionens flagg.

Denna sin bok kallar Upton Sinclair "en studie av det övernaturliga från en ny synpunkt", och även om ej synpunkten — prästväldets förklarande ur ekonomiska orsaker — är så alldeles ny, är hans skrift en god journalistisk studie över kyrkan, och särskilt katolicismen, som de sista årtiondena gått så fruktansvärt framåt i det "fria" Amerika, att den redan kan sägas ha erövrat landet. "Det är icke längre möjligt att göra någonting utan katolikerna i Amerika", skriver Sinclair. Nästa generation amerikanare kommer att bli katolsk. Katolska kyrkan har i

Förenta Staterna 15,000 kyrkor, 14,000,000 anhängare och egendom till ett värde av 1,000,000,000 dollars. För denna egendom betalar den ingen skatt! Katolska kaplaner på alla flottans båtar. Staternas högsta domstol i fara att erövras av katolicismen. Och denna katolska kyrka är så lierad med storkapitalet och dess lakej prässen, att "det i dag inte finns någon daglig tidning i någon stor amerikansk stad, som vågar angripa den katolska kyrkans inkomstkällor eller fordra restriktioner för den ecklesiastika värksamheten"! (Kommer härtill över 100,000 protestantiska kyrkor i U. S. A.!)

I 88 korta artiklar, förmodligen först skrivna i tidningar, gör förf. en rundresa genom kyrkans och vidskepelsens historia och dess nuvarande geografi, med särskild hänsyn till hans eget Amerika, där ju — som Hamsun skriver i sin första bok — finns "meget Gud". Religionen i hävdvunnen mening karaktäriseras förträffligt i inledningskapitlet som "stövelstroppslyftning", och så följer en rad journalistiskt lätta men ibland dråpligt satiriska uppsatser: Prästlögnen, Den stora fruktan, Prästvälden, Slaktargudar, Den heliga inkvisitionen, Helvetestron, Kyrkans jordstölder etc. fram till våra dagars religiösa fenomen.

Mycket underhållande är Sinclairs kapitel om alla de olika amerikanska religionsrörelserna, alltifrån mormonismen till f. d. bollsparkaren Billy Sunday, Staternas osmakligaste och populäraste själafiskare, från de heliga "rullarna" och "hopparna" till de även i Svärge bekanta skojare som profeterar i de egyptiska pyramidernas geometri, från metodisterna till Christian Science. Det råder en rasande konkurrens mellan sekter som vill kultivera och ta hand om millionärssjälar. Men även fattigfolk har sina helbrägdagörare, som t. o. m. botar för arbetslöshet och överhuvud — vi är ju i Amerika och i en amerikaniserad Mammonstid — ger mycken materiell ekonomisk framgång. Om man tror blint!

Sinclair har en utmärkt bild av kapitalismens samarbete med kyrkan: en fransk landskapsbild från kriget — en madonna med en kulspruta dold under sej! Med bevis, klara nog för varje ärlig människa, avslöjas det intima samarbetet mellan kyrkan och kapitalet, hur den förra alltjämt försvarat det senare.

Trots sina stora förtjänster gör emellertid Under religionens täckmantel (som inom parentes påpekat är slarvigt översatt och korrekturläst) infryck av ungsocialistiskt guerillakrig i religionsfrågan. Förf. är radikalt på det klara med bedrägeriet i stort men har ännu ej fått opp ögonen för exempelvis humbugen i Frälsningsarmén, är här i boken ännu ej fri från sin entente-vänlighet och har en del anarkistiskt vittsvävande framtids-ideologier: som att vi med tiden kan komma att kontrollera kometerna och stjärnsystemet!

Är inte tiden snart inne för en stor revolutionär kommunistisk encyklopedi, utförd av Internationalens bästa krafter och behandlande bl. a. religionsfrågan från klart vetenskaplig marxistisk synpunkt? I det internationella samarbetets tecken, ej det privata guerillakrigets!

T. N.

TIDSRKIFTSREVY

Det förfräffliga borgarsamhället.

"Det är inte nog att säga, att Marx och Bakunin har orätt, de som önskar upprätthålla det härskande ekonomiska systemet måste påvisa dess överlägsenhet." Med utgångspunkt från dessa ord av en borgerlig engelsk politiker skriver vårt pigga engelska broderorgan The Plebs i sitt junihäfte: För närvarande håller verkligen de som önskar upprätthålla det härskande ekonomiska systemet feberaktigt på med att "påvisa dess överlägsenhet". Lockouter, raider, häktningar — alla gouterade metoder varmed konstitutionalismen och demokratin söker rättfärdiga sig i en undertryckt klass' ögon — är ordningen för dagen. Bevismetoden är imponerande, och lärorik. Och Englands arbetare ska utan tvivel hädanefter bli övertygade om, att Marx och Bakunin hade fel — alldeles fel. Arbetarrörelsens och den vetenskapliga socialismens grundval, att det existerar en intressemotsättning mellan kapital och arbete, var en tom fras av Marx och saknar varje som helst förankring i fakta. Till vår skam, fortsätter vårt broderorgan sin bitande ironi, erkänner vi, att vi låtit lura oss av fraser som "arbetarklassens historiska uppgift", "löneslaveri", "proletariatets frigörelse" o. s. v., retoriska bubblor som gjort oss blinda för det härskande systemets tydliga överlägsenhet. Men nu har våra ögon öppnats och vi inser, att vår "historiska uppgift" är att stanna lugnt hemma och svälta, när de visa upprätthållarna av det härskande ekonomiska systemet stänger oss ute, eller glatt och tacksamt avtjäna våra sex månader, när de stänger oss inne. Nu ska vi vända om från vår villfarelse. Vi kan inte längre ha på vårt samvete, att vår propaganda bidrog att dölja det härskande ekonomiska systemets fulla skönhet för dem, som det förnämligast gynnar. Vi ämnar, i full lydnad för gruvägarnas association, Scotland Yard (engelska polisens huvudkvarter), Brittiska industrifederationen och övriga värderade organ för den demokratiska regeringen, i framtiden ägna oss åt studiet av Longfellows dikter, eskimå-arkitektur, koloniträdgårdsskötsel (teoretiskt) och ren geometri. Sådana sysselsättningar passar oss och ingen av dem alstrar missnöje med det härskande ekonomiska systemet. Självklart ska vi helt avsvärja Marx, och det härskande ekonomiska systemet kommer alltjämt att på samma ståtliga sätt som hittills fortsätta att påvisa sin överlägsenhet!

Till redaktionen ingångna skrifter.

Barthel, Max: Vom roten Moskau zum Schwarzen Meer. Internationaler Jugendverlag, Berlin. 1921. 64 S. 5 Mk.

Blonskij, P. P.: Die Arbeitsschule I. Int. Jugendverlag, Berlin, 1921. 126 S. 12 Mk.

Bogdanov, A.: Vetenskapen och arbetarklassen. Proletär dikt. Frams förlag, Stockholm. 1921. (Serien Röd kultur.) 80 s. 1 kr.

Bucharin, N. och Preobrasjenskij, E.: Kommunismens A B C D. Del I. Frams förlag, Stockholm, 1921. 200 s. Kr. 3: 75.

Carleson, C. N.: Arbetets rätt. Från kapitalism till socialism. Frams förlag, Stockholm, 1921. 110 s. Kr. 1: 75.

Die Masken herunter! Das ware Gesicht einer gelben Jugendinternationale. Intern. Jugendverlag, Berlin, 1921. 24 S. 50 Pf.

Gorter, Hermann: Die Klassenkampforganisation des Proletariats. Kommunistiche Arbeiterpartei Deutschlands, Berlin, 1921. 32 S. 2 Mk.

Gross, George: Das Gesicht der herschenden Klasse. Der Malik-Verlag, Berlin, 1921. 61 Illustr. 3 Mk.

Kommunistiske Internationale. Skandinavisk Utgave. N:r 4. Kvart. Fram, Stockholm, 1921. 184 s. (368 spalter). 3 kr.

Levi, Paul: Was ist das Verbrechen? Die Märzaktion oder die Kritik daran. A. Seehof, Berlin, 1921. 32 S. 2 Mk.

Olaussen, Eugéne: Världsrevolution och borgarkrig. Övers. av Iyan Engcrantz. Frams förlag, Stockholm, 1921. 46 s. 50 öre.

Pascal, Pierre: Die ethischen Ergebnisse der russischen Sowjetmacht. Der Malik-Verlag, Berlin, 1921. 24 S. 3 Mk.

Radek, Karl. Die answärtige Politik Sowjetrusslands. Verlag Hoym Nachf., Hamburg, 1921. 85 S. Mk. 2: 50.

Sthlm 1921. Tr.-A.-B. Fram.